

SAVSAD

Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi
The Journal of Defence and War Studies

Cumhuriyet Dönemi Jandarma Teşkilatı'nda Adli Bilimler Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Historical Development of Forensic Science Education of the Gendarmerie in the Republican Era

İsmail Hakkı

DEMİRCİOĞLU

Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi,
Trabzon/Türkiye.

Trabzon University, Fatih Education Faculty,
Trabzon/Türkiye.

Gökhan İbrahim ÖĞÜNÇ

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Adli
Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

Gendarmerie and Coast Guard Academy,
Directorate of Forensic Sciences Institute,
Ankara, Türkiye.

Onur GÜVEN

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik
Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye.

Gendarmerie and Coast Guard Academy,
Directorate of Forensic Sciences Institute,
Ankara, Türkiye.

Geliş Tarihi/Received 11.03.2024

Kabul Tarihi/Accepted 22.11.2024

Yayın Tarihi/Publication Date 19.12.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Onur GÜVEN

E-mail: onurguven08@gmail.com

Atıf: Demircioğlu, İ.H., Öğünç, G.İ., & Güven, O. (2024). Cumhuriyet dönemi Jandarma Teşkilatı'nda adli bilimler eğitiminin tarihsel gelişimi. *Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi*, 34(2), 70-90.

Cite this article: Demircioğlu, İ.H., Öğünç, G.İ., & Güven, O. (2024). Historical development of forensic science education of the Gendarmerie in the Republican era. *Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi*, 34(2), 70-90.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

Öz

Tanzimat sürecinin ortaya çıkardığı değişimlerin başında ülke genelinde etkili olacak bir kolluk kuvvetinin kurulması gelmektedir. Bu sürecin bir parçası olarak kurulan Jandarma Teşkilatı, kurulduğu günden bugüne üstlendiği sorumlulukları başarıyla yerine getirme gayreti içerisinde olmuştur. Nitekim bu noktada jandarma personelinin çeşitli yönlerden eğitilmesi önemli bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Jandarma okullarında başta mesleki dersler olmak üzere hukuk, adli bilimler ve kültür dersleri okutulmaktaydı. Hazırlanan müfredat programlarında adli bilimlerle alakalı derslerin, Cumhuriyet Dönemi'nden günümüze kadar geçen süreçte önemli bir yer edindiği görülmektedir. Okulların adli bilimler dersindeki hedefi suç ve suçluyu tespit etmede jandarma subay ve astsubay öğrencilerini nitelikli bir şekilde yetiştirmektir. Kriminalistik ve adli tıp gibi derslere müfredatta sıklıkla yer verilmesi suçla mücadele kapsamında Jandarma Teşkilatının konuya verdiği önemi göstermektedir. Bu çalışmada jandarma okullarında adli bilimler eğitimi verilen önem irdelenmeye çalışılmıştır. Okulların kuruluş safhasından günümüze kadar olan süreç içerisinde adli bilimler eğitimi tarihi bir perspektifte ele alınmıştır. Makalede müfredat programları ve okutulan ders materyalleri incelenmiştir. Neticede kolluk kuvveti olan jandarmanın, suçla mücadelede subay ve astsubay öğrencilerini adli bilimler sahasında nitelikli bir personel olarak yetiştirmeyi; oluşturulan müfredat programları, kurulan laboratuvarlar ve uygulamalı eğitim verilen dersleriyle modern bir eğitim kurumu olmayı hedeflediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Jandarma, Jandarma eğitimi, adli bilimler, kriminalistik, adli tıp.

JEL Kodları: Z00

ABSTRACT

One of the most important changes brought about by the Tanzimat process was the establishment of a law enforcement force that would be effective throughout the country. The Gendarmerie Organization, which was established as a part of this process, has been in an effort to successfully fulfill the responsibilities it has assumed since its establishment. As a matter of fact, at this point, the training of gendarmerie personnel in various aspects emerges as an important process. In gendarmerie education, there were primarily vocational courses, law, forensic science and culture courses. It is seen that the courses related to forensic sciences in the curriculum prepared have an important place in the period from the Republican Period to the present. The goal of the schools in forensic science courses was to train the gendarmerie officer and non-commissioned officer students in a qualified manner in detecting crime and criminals. The frequent inclusion of courses such as criminalistics and forensic medicine in the curriculum shows the importance given by the Gendarmerie to the subject within the scope of the fight against crime. In this study, the importance given to forensic science education in gendarmerie schools was tried to be examined. Forensic science education has been discussed a historical perspective from the establishment of the schools to the present day. In this article, the curriculum and the course materials taught were examined. As a result, the gendarmerie, which is a law enforcement agency, aims to train officer and non-commissioned officers in the fight against crime as qualified personnel in the field of forensic sciences; It has been determined that it aims to be a modern education institution with the curriculum programs created, the laboratory established and the classrooms where applied education is given.

Keywords: Gendarmerie, Gendarmerie education, forensic sciences, criminalistics, forensic medicine.

JEL Codes: Z00

Giriş

Adli bilimler genel anlamda hukuku ilgilendiren adli ve idari soruşturmalar kapsamında ulaşılan verilerin, farklı disiplinler yardımıyla incelenmesini sağlayan bir alandır (Öztürel, 1959, s. 1). Başka bir deyişle suç ve suçluların ortaya çıkarılması amacıyla kullanılan farklı bilim dallarının bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Adli bilimler tanımı içerisinde adli tıp çalışma alanları ile kriminalistik çalışma alanında yer alan adli balistik, adli kimya, toksikoloji, belge ve yazı incelemeleri, parmak ve avuç izi incelemeleri, adli genetik, alet, ayakkabı ve araç lastik incelemeleri ile adli psikiyatri gibi sıralayabileceğimiz pek çok alt bilim dalı mevcuttur. Hukuki bir meselenin çözülmesi için gerekli olan hemen bütün bilim dalları adli bilimlerin sahasına dâhil olmuştur (Öğünç, 2020, s. 74). Türkiye’de adli bilimlere dair ilk uygulamalar Osmanlı Devleti içerisinde adli tıp çalışmaları ile başlamıştır. Adli tıbbın yanı sıra kriminalistik alandaki gelişmeler ve suçluların kimliklerinin tespit edilmesi gibi bilimsel teknikler benzer dönemlerde Osmanlı Devleti’nde uygulanmaya başlanmıştır.

Osmanlı Devleti, 3 Kasım 1839 tarihinde Gülhane Hatt-ı Hümayunu’nu (Tanzimat Fermanı) ilan etmesi sonucunda yeni bir döneme girmiştir. Kaynaklarda “Tanzimat Dönemi” şeklinde geçen bu evrede devlet birtakım islahatlar yapmak için harekete geçmiştir. Tanzimat Fermanı’nın içeriğinde siyaset, idare, ekonomi ve hukuk alanlarında reform düzeyinde yenilikler yer almaktadır. Bu yenilikler arasında özellikle kişilerin can, mal ve namuslarının devlet idaresi tarafından güvence altına alınacağı hususu adli ve hukuki açıdan bazı düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir (İnalçık, 2019, s. 29-56). Böylece iç güvenliği sağlamak amacıyla kolluk kuvvetlerinin teşkil edilmesi çalışmalarına başlanmış ve ayrıca 3 Mayıs 1840 tarihinde Ceza Kanunnamesi çıkarılmıştır (Ubicini&Courteille, 2019, s. 2-6). Tanzimat Fermanı’yla garanti edilen can ve mal güvenliği, Osmanlı Devleti’nde adli tıbbın (o dönemki ismiyle adli tababet) uygulanmaya başlanmasını ve gelişmesini tetiklemiştir. Adli tıbbın ülke içerisinde gelişim göstermesinin, suç ve suçluların tespitine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda temel hukuki ve insani değerlerin iyileştirilmesi amacı güden Tanzimat’ın da adli bilimler alanındaki gelişmelere yol açtığı şüphesizdir.

Çalışmanın amacı jandarma eğitiminde verilen adli tıp ve kriminalistik derslerinin incelenmesidir. Makalenin odak noktası Cumhuriyet Dönemi’nin ilk evresinden günümüzde kadar olan süreçteki eğitimin içeriğidir. Jandarmada adli bilimler eğitimine verilen önem, Cumhuriyet’in ilanı ve özellikle 1937 yılında Jandarma Subay Okulunun kurulmasıyla artmıştır. Çıkarılan kanunlar, jandarmayla ilgili mecmualar ve okullardaki müfredat programları incelendiğinde bu durum açıkça görülmektedir. Jandarma Okullarının 1904 yılında kurulduğu göz önüne alındığında Osmanlı Dönemi’nde adli bilimler sahasında yaşanan gelişmelerden kısaca bahsedilmiştir. Ancak bu dönemde Jandarma Okullarında doğrudan adli bilimler, kriminoloji ve kriminalistik derslerine rastlanılmadığı belirlenmiştir. Bunun haricinde, çalışmanın odak noktası Cumhuriyet’in ilanından sonra bu alanda Jandarma Teşkilatının aldığı reaksiyonların ifade edilmesidir. Konu izah edilirken daha çok adli bilimler ve kriminalistik sahasına dâhil olan derslerin jandarma eğitim sistemindeki yeri açıklanmıştır. Bu nedenle de döneminde ders materyalleri ve müfredat programları kullanılmıştır. Çalışmada doküman analizi yöntemiyle tespiti yapılan veriler belirli bir sistem çerçevesinde incelenmiştir.

Cumhuriyet’e Giden Süreçte Kolluk Kuvvetlerinin Adli Bilimler Sahasındaki Sorumlulukları

Osmanlı Devleti’nin XIX. yüzyıl itibarıyla kapsamlı bir modernleşme hamlesi söz konusudur. Bu modernleşme hamlelerinin temelinde adli bakımdan gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler bulunmaktadır. Bunların başında mahkemeler ve ceza hukuku alanında getirilen yenilikler gelmekteydi. Tanzimat Dönemi’ndeki mahkemelerde hukuk eğitimi almayan hekimlerin görev yapmaları nedeniyle adli tıp ve kriminal gibi teknik konularda yetişmiş adli zabitanın yardımına gereksinim duyulmuştur (Bingöl, 2011, s. 862).

1839 yılından sonra Osmanlı idarecileri, başkent ve taşrada devletin denetim mekanizmasını işleyebilir hâle getirmek ve iç güvenlik noktasında devletin toplumu kontrol altına alması sağlamak için kolluk güçleri kurma yoluna gitmişlerdi. İdarecilerin bu girişimi neticesinde polis ve jandarma tipi kolluk kuvvetleri ortaya çıkmıştır (Özbek, 2004, s. 59-95). Adli zabitanın ortaya çıkışı ve gelişiminin ilk örneklerini polis teşkilatı içerisinde görmekteyiz. Jandarma, polise nazaran daha geç bir tarihte adli bilimler anlamında ilerleme kaydetmiştir. Şüphesiz bunun sebebi Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu ağır harp koşulları olmuştur. Çünkü harpte jandarma kuvvetleri öncelikli görevi olan asayiş sağlamaktan ziyade Osmanlı ordusunun bir parçası olarak cephede mücadele etmiştir (Tekir, 2020, s. 369).

1845 tarihinde ilan edilen Polis Nizamnamesi’nde adli tıbbın önemli olduğunun kavrandığına yönelik ibareler bulunmaktadır. Burada ölümün veya yaralanmanın sebeplerinin araştırılması ve bunun Polis Meclisine sunulacak bir rapor hâline getirilmesi için alanında yetkin kimyager, tabip ve cerrahtan müteşekkil bir ekibin oluşturulması gerekliliği vurgulanmaktadır (Bingöl, 2007, s. 40).¹ 1853 yılında gerçekleşen bir hadisede cesedin zaptiye hekimi tarafından incelenmeden kaldırılmasının hukuki usule aykırı olduğu ifade edilmiştir. Cinayete kurban gidenlerin cesedinin gömülmeden önce Zaptiyeye Teşkilatına haber verilerek lüzumlu tahkikatın yapılmasından sonra işlemin gerçekleştirilmesi belirtilmiştir (BOA, HR. MKT. 61/88).

1879’da İstanbul’da Zabıta Nezaretine (Müşiriyeti) bağlı Zabıta Tababeti Adliye Şubesi (Adli Zabıta) kurulmuştur. 1884 yılında şubenin başına Ali Rüştü Paşa getirilmişti. Bu kurum günümüzdeki adli tıp uzmanlarının görevlerini yerine getirmiştir. Ayrıca kurumda askerî ve sivil

¹ Polis Nizamnamesi’nin bir maddesinde şu ifade geçmektedir: “...Hin-i iddia ve icabında bir kimsenin mevte esbâb-ı adide-i âcâlden hangi sebepten vuku bulmuştur ve hasta bulunan ne sebepten hastadır ve sakat cenin ve sairden mi hastadır. Ve hamile ve gayri hamile midir ve bazı cins beyanı ile iddia olunan maadin ve eşya hangi mürekkebât ve besaitten midir? Bunlar ve emsal-i müşkilâtta ehl-i hibre olmak üzere Nezâret-i mezkûre için fenninde mahir bir nefer kimyager ve bir nefer tabib ve bir cerrahın eşedd-i lüzumu olmağla bunların dahi intihab ve tayinine mezuniyet hususlarına dair polis meclisi tarafından...”. Bkz. (Yağar, 2002, s. 639-640).

hekimlerin de görev aldığı görülmektedir. İlerleyen dönemde Dr. Bahattin Şakir Bey adli tıp muallimi olarak Zabıta Tababeti Adliye Şubesine tayin olmuştur (Gök&Özen, 1982, s. 3). Nizamiye Mahkemelerinin kurulmasıyla birlikte Şer'i Mahkemelerden farklı olarak delillerin değerlendirilmesi usulü önem kazanmıştır. Her şeyin delil sayılabileceği ve bunun sonucu olarak sorgulama yapılacağı esası kabul edilmişti; bu kavram günümüz adli soruşturmaların temel kaidesi olan "Delilden sanığa ulaşma" prensibinin karşılığıdır. Mahkeme sonuçlarının ilan edildiği yayın organlarında söz konusu esasın uygulanması açıkça görülmektedir. Bu kapsamda yayın yapan ilk resmî organ Zaptiye Müşiriyetine² bağlı Vakâ-i Zaptiye gazetesidir (Bingöl, 2010, s. 1156). Zaptiye Müşiriyeti idaresi o dönemde (1869 ve sonrası) jandarma birliklerini kapsamaktaydı. Jandarmaya bağlı çıkarılan bir yayın organının vaka analizi yapıp mahkeme kararlarını yayınlaması adli bilimler açısından dikkate değer bir adımdır.

Osmanlı mahkemelerinde adli yargılamanın önemli unsurları arasında delil ve emârelerin/bulgu (Kayıtlarda delâil ve emârât şeklinde geçmektedir.) incelenmesi gelmektedir. Mahkemelerde uzun bir süre kullanılan şahitlik sisteminin ardından XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlı Devleti'nin hukuk yapısı içerisinde adli tababetin önemi artmıştır. Bunun sonucunda delil ve emârelere verilen ehemmiyet bizlere Osmanlı Devleti'nde kriminalistik çalışmaların ortaya çıkışını göstermektedir. İlk dönemlerde mahkeme heyetleri nitelikli hukuk eğitimi alan ehil kişiler olmadığı için adli zabıtların faaliyetlerine ve onların tespit ettiği delillere ihtiyaç duymuşlardır (Bingöl, 2010, s. 1158). Öncelikli olarak Zaptiye Müşiriyeti sonrasında Jandarma Dairesi Reisliği ve Emniyeti Umûmiyeye bağlı kolluk kuvvetleri, asayiş görevlerinin yanı sıra adli olaylara dair işlemlerin yürütülmesi için adli zabıta sıfatıyla faaliyette bulunmuşlardır. Ceza hukuku sorumluluğundaki olayların çözümlenmesi, vakalarla ilgili delil ve emârelerin toplanması ve raporlanması açısından adli zabıta personeli önemli rol üstlenmiştir.³

Adli zabıta, adli vaka meydana geldiğinde olay yerine hemen gitmekteydi. Öncelikli olarak zanlı ve şahitlerin ifadelerini aldıktan sonra delilleri toplayıp suçu aydınlatmaya çalışırlardı. Özellikle 1900'lü yılların başında ateşli silahlar ile suçlular arasında kriminalistik bağlantı kurulmaya başlanmıştır. 1910'da ise mermi çekirdeklerinin hangi silahtan atıldığına tespit edilmesi noktasında balistik açıdan önemli mesafeler kaydedilmiştir (Bingöl, 2010, s. 1169). Jandarma Teşkilatı içerisinde Jandarma Dairesi Reisliğinin kurulmasından sonra adli bilimler sahasında ciddi gelişmeler kaydedilmeye başlanmıştır. Nitekim ilerleyen dönemlerde jandarma personelinin adli tıp ve kriminalistik alanlarında eğitilmesi Osmanlı Devleti'nin bu alanda göstermiş olduğu gelişmeler sayesinde belirli bir seviyeye ulaşmıştır. Bu husus, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk safhasındaki eğitim metodu ve ders kitaplarının içeriğinde açıkça görülmektedir.

Jandarma Teşkilatı'nda Adli Bilimler Eğitiminin Doğuşu ve Gelişimi

Jandarma eğitime yönelik 2 Haziran 1904 tarihinde yapılan kapsamlı reform hareketleri çerçevesinde atılan adımlar ilk olarak Selanik'te Jandarma Zabitan ve Posta Kumandanları Mektebi ve Jandarma Efrad-ı Cedide Mektepleri kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca Üsküp'te Jandarma Karakol Kumandanları Mektebi faaliyete geçmiştir (Karcı, 2018, s. 127-130; Demirel, 2018, s. 185-190). Jandarma Zabitan ve Posta Kumandanları Mektebinde jandarma subayı/zabiti olacak personele verilen dersler incelendiğinde kültür derslerinden ziyade (tarih ve coğrafya gibi) jandarma mesleğine yönelik derslerin ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Atıcılık, binicilik, asayiş koruma, jandarmanın görevleri ve çete muharebeleri bu derslerden bazılarıdır. Hukuk ve adli bilimler alanında okul seviyesinde jandarmaya verilen ilk derslerden birisi adli konular (muhakeme ve ceza usulü, ceza kanunu) başlığını taşımaktadır (Rumeli Vilayat-ı Selâse'de Jandarma Teşkilatı, 1922, s. 50-53).

Jandarma Zabitan Mektebi'nde ayrıca astsubay statüsünde olup subay adayı olan jandarma personeli ilk olarak burada eğitim almaktaydı (Demirel, 2018, s. 190). Subay adayı başçavuş ve çavuşlara verilen teorik eğitimler arasında hukuk bilgisi ve askerî ceza kanunu isimli iki ayrı ders bulunmaktadır (Rumeli Vilayat-ı Selâse'de Jandarma Teşkilatı, 1922, s. 53). Posta Kumandanları Mektebi olarak ifade edilen okulda, günümüz tabiriyle astsubay eğitimi verilmekteydi. Jandarma fertleri, onbaşı ve çavuşlar öğrenci olarak bu mektebe kabul edilmekteydi. Okuldaki dersler arasında adli konularda malûmat ve askerî ceza kanunu adli iki ders öğrencilere verilmiştir. Bu derslerin eğiticisi olarak ise Süvari Teğmen Rifat Bey'in ismi geçmektedir (Rumeli Vilayat-ı Selâse'de Jandarma Teşkilatı, 1922, s. 53). Hukuk bilgisi, askerî ceza kanunu ve adli konularda malûmat isimli dersler görüldüğü üzere hukuku ilgilendiren başlıklardır. Ancak adli konular, zabıt varakası oluşturmak ve suç ile ilgili bilgileri içinde barındırdığı için burada zikredilmiştir.

27 Haziran 1913 tarihinde Jandarma Zabıt Mektebi Nizamnamesi ilan edilmiştir. Bu nizamname çerçevesinde yeni bir müfredat programı oluşturulmuştur (Alyot, 2008, s. 456). Subay adaylarının eğitimi için toplam 5 kısım belirlenmişti. Bunlardan I. ve II. kısımlarda okutulan dersler arasında ameli tıp dersi yer almıştır (Çermeli.& Atabey, 2002, s. 285). Osmanlı eğitim sistemi içerisinde ameli ismiyle birçok ders yer almaktadır. Burada vurgulanan husus bu derslerin uygulamalı bir şekilde işlenmesidir. Uygulamalı tıp eğitiminden kastedilen adli tıp eğitimidir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde jandarma eğitiminde adli tıp bağlamındaki ilk ders 1913 tarihinde verilmiştir.

Suçluların eşkâlini belirleme hususunda fotoğrafın zabıta makamlarınca aktif olarak kullanıldığı bilinmektedir. Suçluların tespiti için fotoğraf, XX. yüzyılın ilk çeyreği itibarıyla Osmanlı Devleti tarafından önem verilen bir yöntem olmakla beraber bazı problemler ortaya çıkmıştır (BOA, Y..A...HUS. 413/94). Bunların başında suçluların kılık-kıyafetlerini ve makyajla da yüzlerini değiştirmeleri gelmekteydi (Cole,

² Zaptiye Müşiriyeti, 1840 yılında iç güvenliğinin tesis edilmesi amacıyla kurulan ve müşir adı verilen vezirlik veya müşirlik rütbesindeki kişilerin başkanlık ettiği bir kolluk idare birimidir. Ülkenin iç güvenliğiyle ilgili her türlü düzenleme ve gelişmeleri uygulamakla sorumlu tutulmuştur. Bkz. (Sönmez, 2005, s. 81).

³ 1879 tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı'nda adli zabitanın (Zabıta-i Adliye) görev tanımı açıkça belirtilmiştir. Adli zabıta memurları cinayet, cünha ve kabahatleri zabıt varakası düzenleyip, delilleriyle birlikte mehakim-i cezaiyyeye teslim etmekle görevlendirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Gökçen, 1994, s. 204-205).

2006, s. 45-50). Hem polis hem de jandarma çıkardıkları mecmualarda bu konu hakkında uyarılara yer vermiştir (Bingöl, 2011, s. 855). 1920 tarihli Jandarma Emirler Mecmuası'nda bir suçla alakalı zanlı durumundaki her kişi, tutuklanmadan önce ölçü ve eşkâl alınarak özel bir deftere kaydedilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu tip şahıslar tehlikeli olma ihtimallerine karşılık fotoğrafları alınarak eşkâl defterine eklenecekti (Jandarma Emirler Mecmuası, S. 174, 1920). Burada görüldüğü üzere Jandarma Teşkilatı içerisinde hem eğitim safhasında hem de suçlu tespitinde yani uygulamada, adli tıp ve kriminal tekniklerden erken dönem diyebileceğimiz 1920'lerden itibaren yararlanma yoluna gidilmiştir.

1921'de "Yeniden Kurulacak Süvari Alaylarının Teşkili, Jandarma ve Subay Mekteplerinin Açılması ve Kurulması için 289 000 Liranın Sarfına İzin Verilmesi Hakkında" isimli kanun tasarısı (BCA, 3-18-18, 1921) sonucunda Jandarma Subay Okulu'nda ve Jandarma Subay Talimğâhlarında okutulmak üzere yeni bir ders programı oluşturulmuştur. Altı aylık süreç içerisinde subay adaylarına verilen derslere bakıldığında tıbb-ı adli isminde bir dersin var olduğu görülmüştür. Böyle bir dersin teşkilat içerisinde 1920'li yıllarda yer alması jandarmanın adli bilimlere önem vererek bu alanda nitelikli personel yetiştirmeyi hedeflediğini söylemek mümkündür. Ayrıca tıbb-ı adli dersinin düzenlenecek konferanslar aracılığıyla işleneceği belirtilmiştir (Jandarma Evamir Mecmuası, s. 199, 1925).

Jandarma Okullarında kuruluşundan Cumhuriyet'in ilanına kadar geçen süre içerisinde jandarma personeline ameli tıp ve tıbb-ı adli haricinde adli bilimler alanında doğrudan bir dersin verilmediği görülmektedir. Bu derslerin içerikleri, ders öğretmenleri ve ders materyalleri hakkında bilgi edinebileceğimiz bir kaynak bulunmamaktadır. Derslerin sadece müfredat programı kapsamında işlendiği tespit edilebilmiştir. Nitekim Türkiye'de adli bilimler alanı Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte çıkarılan kanunlar aracılığıyla belirli bir mesafe kat etmiştir. Kolluk kuvvetine verilen adli bilimler eğitimi de buna paralel olarak gelişim kaydetmiş ve bazı ders kitaplarına ulaşmıştır. Eğitim safhasına geçmeden önce 1926 yılında adli tıp alanında Türkiye'de Tıbb-ı Adli Müessesesi Kanunu isimle önemli bir kanun çıkarılmıştır. Ülkede o dönemde hukuk başta olmak üzere birçok alanda temel sayılabilecek kanunlar çıkarılmaktaydı. Adli tıp alanı da bu kanun ile yeni hukuk sistemine uygun hâle getirilmeye çalışılmıştır.⁴

Cumhuriyet Dönemi'nde Jandarma Eğitiminde Adli Tıp ve Kriminalistik Dersleri

Cumhuriyet'in ilanından sonra İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesinin adli bilimler kadrolarında birtakım değişiklikler gerçekleşmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıbb-i Adli Müderrisliğine ilk önce Dr. Vasfi Bey daha sonra Dr. Halit Naci Tekin Tıp ve Hukuk Fakültelerinde adli tıp derslerini icra etmiştir. 1909 yılında ise Hukuk Fakültesi programında seçmeli olarak yer alan adli tıp dersi daha sonra zorunlu hâle getirilmiştir (Gök&Özen, 1982, s. 26). Ankara Üniversitesindeki duruma bakıldığında, 1925 senesinde faaliyete geçen Hukuk Fakültesi son sınıf müfredatına adli tıp dersi eklenmiştir. Bu dersi vermesi için Fahri Ecevid görevlendirilmiştir. Daha sonra bu üniversitenin adli tıp alanında Behçet Kamay, Cahit Özen, Adnan Öztürel ve İbrahim Tunalı gibi isimleri görev yapmıştır (Gök&Özen, 1982, s. 29-30). Bu öğretim üyelerinden bazıları Jandarma Subay Okulunda ders vermek amacıyla görevlendirilmiş, eserleri ise adli tıp ders kitabı olarak kullanılmıştır.

Balkan coğrafyasında başlayan jandarmanın okul düzeyindeki eğitimi, 1925 yılı itibarıyla yeniden yapılanma hareketi neticesinde düzenlenmiştir. Jandarma Subay Okulu, Yıldız Sarayı'nda (I. Dünya Savaşı Dönemi'nde) bulunmaktaydı. Subay Okulu daha sonra sırasıyla Beylerbeyi ve Çırağan Saraylarının Haremağası Dairesi'nde faaliyet göstermiştir (Alyot, 2008, s. 463-467). Ankara ve İzmit illerinde bir süre eğitim gören jandarma subay adayları, daha sonra Konya'ya taşınan okulda eğitime devam etmişlerdir. Bir süre Konya'da kalan subay okulu ilerleyen dönemde Ankara'ya taşınarak okul ve eğitim programı bazında burada modern bir yapıya kavuşmuştur (Gülersoy, 1968, s. 34).

Jandarma okullarında yapılan düzenlemeler neticesinde Anadolu'nun farklı noktalarında eğitime başlanmıştır. Bu okullarda verilen dersler ve müfredat programları jandarma personelinin seviyelerine göre farklılık arz etmekteydi. Müfredatlardaki derslerin işleniş şekilleri ise teorik ve uygulamalı olarak planlanmış; kültür derslerinden daha çok jandarma mesleğine ve hukuk alanına yönelik dersler eklenmiştir (Cihan, 2015, s. 29). Özellikle 1924 yılından sonraki dönem için hazırlanan ders materyali olarak; ders notları, konferans şeklinde düzenlenen derslerden toparlanan metinler, o dönem üniversitelerde hazırlanmış olan ders kitapları, jandarma mecmuası, emirler/evamir mecmuası ve karakol dergisi gibi süreli yayınlarda yayınlanan makaleler ve çeviri eserler kullanılmıştır.

Adli bilimler alanı için jandarma eğitiminde, özellikle ilk dönemlerde, jandarma mecmuasında önemli yayınlar neşredilmiştir. Bu makaleler yayımlandığı dönem itibarıyla jandarma personeline hangi konuların öğretildiği, teşkilat içerisinde adli tıp alanına giren ne tür hususların dikkate alındığını tespit etmek için önemlidir. Bu bağlamda 1925 yılında jandarma mecmuasında "Katlin Türleri/Katillerde Jandarmanın Vazifesi" başlıklı bir makale kaleme alınmıştır. Bu yazı Cumhuriyet jandarmasının adli tıp eğitimi alanında yayınlanan ilk çalışmalarından birisidir (Vehbi, 1925, s. 1-3). Çalışmada ceza kanununa göre katletmek, silah, zehirleme ve diğer yollarla bir şahsı öldürmek anlamına geldiği ifade edilmiş, taammüden katl, kasten katl, bi-gayr-i kasdin (istemeyerek) ve hataen katl şeklinde dört tür katl çeşidi olduğu belirtilmiştir. Bu tip durumlarda jandarmayı ilgilendiren bir durum olmadığı ancak olay yeri şehirden uzak mevkilerde ise savcı ve sorgu hâkimi tarafından tatbik edilmesi gereken tahkikat yapılamamaktaydı. Çoğunlukla jandarma zabitanının gerek vekâleten gerekse de vazifesinin getirdiği sorumluluk çerçevesinde işlem yapmaya mecbur kaldığı ifade edilmiştir (Vehbi, 1925, s. 268).

Jandarma zabitanı, savcıların köy ve kasaba gibi merkezden uzak yerlere yetişememeleri nedeniyle vaka yerinde tahkikat yapmaktaydı. Ayrıca tahkikat bilgilerine ek olarak ceza hukukuna da hâkim olması, vazifesinde başarılı olmasını kolaylaştıracağı düşüncesi hâkimdi. Bu

⁴ Bu kanundan sonra 1953 yılında Adli Tıp Müessesesi Kanunu isimli başka bir kanun çıkarılmıştır. 1926 tarihindeki kanunu dönemin ihtiyaçlarını karşılamadığı düşünülerek hareket edilmiştir. Bu kanun ve daha sonraki kanun üzerindeki değişiklikler için bkz. (Öztürel, 1979, s. 305-317).

bilgilendirmelerin ardından makalede ceza kanununda yer alan öldürme suçlarına karşılık verilmesi gereken cezalar tek tek izah edilmiştir. İlgili kanunda geçen maddelerin jandarma zabitanına iyice öğretilmesine önem verilmekteydi. Çünkü zabitan bazen vaka analizlerinde tek başına kalabilmekte. Bu sebeple en küçük ayrıntıyı, bazen önemsiz görülebilen hadiseleri dikkatle tespit etmelidir. Jandarma zabitanı, büyük bir vicdani sorumlulukla beraber tanzim ettiği zabıt varakalarını tahkikatın ruhuna uygun bir şekilde mahkeme heyetine göndermeli ve zanlıların adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamalıdır (Edhem, 1925, s. 269).

Jandarma Subay Okulu ve Karakol Kumandanları Mektebinde sağlık sohbetleri ismini taşıyan konferanslar verilmekteydi. Bu konferansların içeriğinde genel olarak uyuşturucu maddeler tanıtılmakta, bunların zararları ve adli tıptaki karşılığı belirtilmekteydi. Bu maddelerden kokain üzerinde en çok durulanlardan biri olmuştur. İnsanlığı kemiren kokainin bu kadar çok yayılmasının sebebi yeterince ciddiyet gösterilmediği şeklinde açıklanmıştır. Cumhuriyet'in ilanına kadar mekteplerde, eski ve köhne zihniyetlerden doğan programlar öğretilmiş, sağlık ilmi yeterince itibar görmemiştir. Cumhuriyet'in ilanıyla beraber bazı mekteplerde uygulamalı ve teorik dersler verilerek ve ayrı köy kanunu oluşturularak sağlık alanında halk bilinçlendirilmeye çalışılmıştır (Edhem, 1925, s. 285). Bu bilgilerin dışında kokainin Osmanlı Devleti içerisindeki geçmişi incelenmiş ve hangi ülkelerde ne şekilde yaygın olduğu ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır. Kokainin vücuda tesir ettiğinde nasıl zarar verdiği noktasında jandarma personeli bilgilendirilmiştir. Sağlık açısından ortalama bir insanın ölümü için 1,5 gram kokain yeterli olduğu; baş dönmesi, göz kararması, vücut solgunluğu, uyuşukluk ve ruhsal bozukluklar gibi hastalıklar ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Kokainin adli tıptaki yeri ise şöyle izah edilmiştir;

“Kokainin başlangıçta vücutta uyandırıcı bir etki bırakması insanın şehvet hissiyatını harekete geçirir. Doğal olarak bu şehvet hâli bazı olumsuz durumları beraberinde getirir. Kokain müptelaları irza geçme, her türlü ahlaki suçu ve bilerek ya da bilmeyerek adam öldürme gibi suçlar işleyebilmektedir. Genç erkek ve kızlar bu zehrin kurbanı olarak iffetlerini ve hatta hayatlarını kaybetmektedir. Bu durum adli vukuatlar ve sıhhi istatistiklere de yansımıştır. Bimarhane ve hapishaneler hâlihazırda kokainmanlar tarafından doldurulmuştur” (Edhem, 1925, s. 292).

Neticede ise kokain ile işlenen suçlar ve adli tıbbın bu konudaki tutumu vurgulanmıştır. Kokain alımından sonra gerçekleşen başlıca suçlar namus ve irza saldırı, dolandırıcılık, hırsızlık ve adam öldürmedir. Suç unsurunu dikkate alan hükümet, Adliye Vekâletine bağlı olan Müşahedehane, Zehirli Maddeler Kimyahanesi (taharriyat-ı semum), morg müdüriyeti gibi şubelerden oluşan tıbb-ı adli müessesesi ile diğer devletlerde olduğu gibi Türkiye'de de Meclis-i Tıbb-ı Adli oluşturmak suretiyle önemli bir kuruluş meydana getirmiş ve teşkilatlandırmıştır. Bu ilmi heyet delilleri tahlil etmek suretiyle her türlü suçu açığa çıkardığı gibi hukuk ilmine de önemli hizmetler etmektedir. Ayrıca kokaine mevcut kanun ve nizamalarda ciddi anlamda yer verilmiştir (Edhem, 1925, s. 292). Bu makalede görüldüğü üzere adli tıba dair 1925 yılında önemli ayrıntılar verilmiş ve jandarma personelinin bu yönde yetiştirilmesine çaba sarf edilmiştir.

Jandarma Teşkilatı içerisinde adli bilimler anlamında önem atfedilen bir diğer husus ise Zabıta-i Cinaie Müfettişliği Dairesidir. 1927 yılında bu konu hakkında bir rapor yayınlamıştır. Raporda ifade edilen daire, Almanya kökenli bir yapı temel alınarak hazırlanmıştır. Müfettiş Dairesi, adli tıp ve kriminoloji gibi farklı dallara ayrılarak bunların başına getirecek personel ve sorumlu olunan konular (hangi tür suçlarla ilgilenmesi gerektiği) vurgulanmıştır (Jandarma Mecmuası, S.11, s. 328). Zabıta-i Cinaie Müfettişliği Dairesi için oluşturulan kadroda müdür, müdür yardımcısı ve bunlara bağlı personellerin olması planlanmıştır. Bu idarenin başlıca görevleri kalabalık mahallelerde, dükkânlarda, müze, kilise, camii, antikacı mağazalarında ve mezarlık/kabristan gibi yerlerde yapılan hırsızlık olayları, emniyet kanuna yönelik aykırı hareketleri, edebiyat ve sanat gibi alanlardaki eserlerin kopya edilmesi ile meşgul olması düşünülmüştür. Ayrıca hırsızlarından korunmak için bölge halkını uyarmak ve bilgilendirmek ile görevlendirilmiştir (Jandarma Mecmuası, S.11, s. 329).

Zabıta-i Cinaie Müfettişliği Dairesi gibi düşünülen diğer idare ise Kriminal (Zabıta-i Cinaie Müfettişliği) Dairesidir. Bu idarelerin kadrosunda da müdür, müdür yardımcısı ve bunlara bağlı personellerin bulunması istenmiştir. Dairenin sorumluluk sahası dolandırıcılık ve sahte para piyasasıdır. Bunun dışında adap ve ahlaka aykırı hareketler, 14 yaşından küçük erkek çocuklarına yapılan saldırılar, bireyin namusuna müdahale edecek tarzda mektup göndermek, bilerek çocuk düşürmek, konutların fuhuş evi olarak kullanılması ve kadın ticareti gibi hususlar da sorumluluk alanına girmektedir (Jandarma Mecmuası, S.11, s. 331).

Kriminal/Zabıta-i Cinaie Müfettişliğinin üstlendiği temel görevler arasında parmak izi almak ve toplamak, iz temin etmek, suçlu albümü oluşturmak, kendisine bağlı olmak koşuluyla suç araştırmaları dairesi (Taharri-i Mücrimin Dairesi) kurmak ve el yazısı toplamak yer almaktadır. Bu unsurlara bağlı olarak ise fazlaca doktor ve adli zabıtayı bünyesinde barındırması gerektiği belirtilmiştir. Netice itibarıyla raporda hem Zabıta-i Cinaie Müfettişliği Dairesi hem Kriminal (Zabıta-i Cinaie Müfettişliği) Dairesi hem de Taharri-i Mücrimin Dairesi gibi kuruluşların görev tanımları ve alakadır olunan bölümler taksim edilmiştir. Bu teşkilatlar, açık olarak ifade edildiği gibi ilim ve ihtisas ile hareket eden bir zabıta birliği ile kuvvetlendirilmesi önemlidir. Bu sebeple adli zabitanın yani jandarmanın ilgili kurumlarının bu tip konularda başarısız olma gibi bir durumunun söz konusu olmadığı ifade edilmiştir. Burada esas vazife ise halkın huzur ve güvenliğini sağlamak için çalışan her devlet adli bilimlerin gelişimine önem vermeli ve zabıta teşkilatlarını bu yolda yetiştirmesi gerekliliği önemli bir hususu oluşturur (Jandarma Mecmuası, S.11, s. 333).

1925 ve 1927 yıllarında jandarma içerisindeki adli bilimler eğitiminde bazen teorik olarak ortaya fikirle atılmış bazen de bu öneriler uygulamaya geçilmiştir. Erken dönem diye tabir edebileceğimiz bu evrede⁵ adli zabitanı jandarma bünyesinde geliştirilmesi ve kriminal şubelerin kurularak teşkilatlandırılmak istenmesi önemli bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Jandarma Subay Okulu bünyesinde işlenen tıbb-i adli dersinin derli toplu olarak belirtilebilecek ilk ders kitabının yapılan literatür taraması neticesinde 1927 yılında basılan “Tıbb-ı Adli Dersleri: I. Fasikül Mebhas-ı Cürüh” isimli kitap olduğu anlaşılmıştır (Akif, 1927). Kitabın hukuk talebe cemiyeti neşriyatından çıktığı ifade edilmiştir. Tıp ve hukuk fakültelerinde okutulan adli tıp derslerine kaynak kitap olması amacıyla hazırlanmıştır. Tıp ve hukuk ilimlerinin ilim dünyasına kılavuzluk ettiklerini ve beşerin içtimai yaşantısının temeli oldukları belirtilmiştir. Adli tıp alanını ise bu iki bilim dalının parıldayan bir parçası olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca adli tıbbın zabitan eğitimindeki önemine değinilmiş ve bu ilim dalını sahada tatbik edecek olanların zabitan kuvveti olduğu vurgulanmıştır (Akif, 1927, s. 3).

Tıbb-ı Adli Dersleri adlı kitabın içeriğinin daha önce jandarma mecmularında yayınlanan makaleler ile örtüştüğü, 1927 yılından sonra basılan ve Subay Okulu için kullanılan ders notlarının temelini oluşturduğu tespit edilmiştir (Jandarma Okulu Subay Kısmı Müfredat Programı, 1937, s. 4-8, 41-47). Özellikle vaka yerindeki izlerin muhafaza edilmesi, olay mahallinde alınacak öncelikli tedbirler, fotoğraf alma, ölü ve yararlı üzerinde arama nasıl yapılır, yaralanma türü ve çeşitleri gibi konuların başlıkları, içerikleri ve anlatım metodu arasında önemli ölçüde benzerlikler bulunmaktadır (Akif, 1927, s. 12-30).

Adli tıbbın jandarma eğitimindeki başlangıcı ve gelişiminden sonra kriminalistik çalışmalar hakkında da birtakım gelişmeler yaşanmıştır. Suçu tespit etme ve suçluyu bulmaya yöntemlerini içeren kriminalistik alanının, farklı suçlara yönelik delilleri toplamayı ve bu delillerle suçluları yakalamayı amaçladığı bilinmektedir. Bunlara ek olarak kriminal çalışmalarla bağlantılı olan zanlıların kimlik tespiti ve eşkâl belirleme gibi konular jandarmanın ilgi alanına girmektedir. Jandarma Zabıt Mektebi öğretmenlerinden Yüzbaşı Raşid Ömer'in çevirdiği “Eşkâl ve Alâmat-ı Mahsûsanın Sûret-i Tavsif ve Tespiti” adlı kitap bir süre mektepte hukuk ve kriminalistik gibi derslerin altyapısının oluşturulmasını sağlamıştır.

Fransız Cumhuriyeti Muhafız Alayı'nda zabitan olarak görev yapan Yüzbaşı Camil Piyer'in yazdığı kitap 1927 yılında jandarma matbaası tarafından basılmıştır (Piyer, 1927). Kitabın jandarma zabitanının eğitiminde önemine değine Raşid Ömer Bey, o dönemde kimlik tespiti ve kişinin eşkâlini ayrıntılı bir şekilde kaydeden metotların Fransa'da geliştiğine değinmiştir. Zabita için önemli olan herhangi bir şahsın eşkâlini ilmi ve fenni usullere bağlı olarak kayıt ve tespit etme işi, ülkemizde yeterince öneme haiz olmadığı belirtilmiştir (Piyer, 1927, s. 2). Özellikle ülkemizde bu durum üzerinde hiç durulmamış, zanlı eşkâlini kaydetmek hususu mecbur olduğunda ise alışlagelmiş/eski yöntemler kullanılmaktaydı. Raşid Bey, eski bir yöntem olan kayıt almanın zabıtaya herhangi bir başarı getirmeyeceğinin açık olduğunu söylemiştir. Avrupa zabitasının uyguladığı metodu öğrenme noktasında bu kitabın zabitan adayları için hizmete sunulmasının faydalı olacağı açıklar (Piyer, 1927, s. 4-5).

Jandarma Zabıt Mektebinin (Konya) faaliyete geçmesinden bir süre sonra subay öğrencilerinin sayısında artış gerçekleşmiş, bu durum kitap ihtiyacının doğmasına sebep olmuştu. Nitekim Konya'da Polis Mektebi müdürlüğü yapan ve aynı zamanda Jandarma Zabıt Mektebinin de hukuk derslerini yürüten öğretmen Nazif Bey'in yazdığı “Hukuk Dersleri” isimli eserin temin edilmesi yoluna gidilmiştir. Kitap hakkında Jandarma Zabıt Mektebi müdürlüğü öğrenciler için çok faydalı ve kıymetli olacağı yönünde rapor hazırlamıştır (Jandarma Emirler Mecmuası, S. 334, s. 8) Söz konusu kitabın içerisinde zabitanın üstlenmiş olduğu adli yükümlülükler ve adli tıp konusunda gerekli bilgilendirmelerin yapıldığı metinler bulunmaktadır.

İhtiyaç doğrultusunda konumuzla alakalı çıkartılan bir diğer eser ise “Jandarmanın Kitabı” ismini taşımaktadır. Bu kitap başta jandarma zabıtları olmak üzere diğer efradı da kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Buradaki temel amaç jandarmanın her türlü vazifesini kolaylaştırmak ve bütün jandarma sınıfını ilgilendiren kanun, nizam ve talimatnameleri içeren bir kitap meydana getirmektir. Ayrıca kanunların kolayla takip ve tatbik edilebilmesi düşüncesi de bulunmaktadır (Jandarma Emirler Mecmuası, S. 334, s. 10). Özellikle jandarma zabıtlarının bu mühim kitabı kesinlikle edinmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Jandarmanın devletin icra kuvveti olması, her yerde hükümetin irade ve kanun kudretini göstermesi gerekliliği düşüncesinden hareketle kanun ve nizamların jandarma efradı tarafından çok iyi tatbik edilmesi beklenmektedir. Jandarmanın Kitabı isimli esere de bu kapsamda önem verilmekteydi. Jandarmanın sorumluluk sahasının ve görevlerini büyüklüğü teşkilatın dikkatli davranması sonucu doğurmuştur. Bu çerçevede jandarma zabitanının idari, adli ve askerî vazifelerini uygularken bilgi eksikliği yaşaması ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Adli bilimler alanında iyi yetişmemiş bir jandarma zabitanının suç işlenen yere geldiğinde delilleri usulüne uygun muhafaza edemediği ve raporu düzgün oluşturamadığı tespit edilmiştir. Bu da suçluları yakalayan ve yargılanmalarını sağlayan jandarmanın bizzat suç işleyebilmesine neden olabilmekteydi (Jandarma Emirler Mecmuası, S. 339, s. 78). Jandarmanın Kitabı isimli eserde bu açıdan değerlendirildiği için önem atfedilmiştir. Nitelikli bir adli zabitanın hukuka daha çok yardımcı olacağı şüphesizdir (Jandarma Emirler Mecmuası, S. 334, s. 10).

Anadolu'nun farklı noktalarında faaliyete geçirilen Efrâd-ı Cedide ve Erat Mekteplerinin ders kitabı ihtiyacını karşılamak amacıyla Jandarma Umum Kumandanlığı (Jandarma Genel Komutanlığı) tarafından kitaplar hazırlanmıştır. Kitaplar daha çok jandarmayı ilgilendiren meslek

⁵ Erken dönem olarak kastedilen burada jandarma eğitiminin ve okulların yeni yeni yapılanma içerisinde girmesidir. Resmî olarak kuruluş tarihî 1904 olan Jandarma Okulları, Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren kademeli olarak gelişim göstermiş ve modern bir yapıya kavuşmuştur. Cumhuriyet'in ilanı 1923 olduğu için 1925-26-27 gibi yıllar için erken dönem tabiri kullanılmıştır.

konularını kapsamakta olup ve tek bir kitapçık şeklinde hazırlanmıştır. Bu çerçevede 1935 yılında Giresun Efrad-ı Cedide Mektebi için de bir kitap yayımlanmıştır. Eserin içerik olarak soru-cevap yöntemi ile hazırlanmıştır. Öğrencilerin eğitim seviyesinin düşük olmasında hatta birçoğunun okuma-yazma bilmemesinden kaynaklı olarak bu yöntem tercih edilmiştir. Böylece adayların ders konularını daha kolay öğrenmeleri hedeflenmiştir. Efrad Mektepleri kuruluş amacı itibarıyla jandarma mesleğini ifa edecek personele temel eğitim vermekteydi. Karakol Kumandanları ve Zabıt Mektebine aday öğrenci yetiştirmekte de mektebin sorumluluğu altındaydı. Bu açıdan bakıldığında adli bilimler alanına yönelik spesifik bilgiler verilmemiştir. Ancak jandarmanın adli görevleri başlığı kapsamında temel düzeyde bazı kavramlar ve konular öğretilmeye çalışılmıştır.

Jandarma Vezaifi (vazifesi) konu başlığı altında jandarmanın adli vazifesinin ne olduğu sorularak “Yapılan suçun failini meydana çıkarmak, adliye teslim etmek ve adliyeden verilen müzekkereleri infaz etmek” şeklinde cevaplanmıştır (Emir ve Kumandalar, 1935, s. 5). Jandarmanın suç ve suçluya karşı üstlendiği sorumluluklar ve görevlerini öğretmeye yönelik yaklaşık 20 soru sorularak cevaplandırılmıştır (Emir ve Kumandalar, 1935, s. 13-16). Müdde-i Umumi (savcı) ve müstantik (sorgu hâkimi) gibi mesleklerin ne olduğu öncelikli olarak belirtilmiştir. Suçun tanımı ise “Kanunun yap dediğini yapmak, yapma dediğini yapmamak” şeklinde ifade edilmiş ve ceza kanununa göre cürüm ve kabahat olarak iki türlü suç olduğu vurgulanmıştır (Emir ve Kumandalar, 1935, s. 13). Jandarmanın adli vazifesi arasında suç işlendikten sonra faili hakkında tahkikat yaparak adliye teslim etmek sayılmıştır. Olay yerinde jandarmanın zabıt varakası tutması gerektiğini ve bunu engellemek isteyenlere derhal müdahale etmesi anlatılmıştır. Bunların dışında “Yaralanan, boğulan ve ölen şahıslara karşı jandarmanın vazifesi nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya “Yaralı ise seni kim vurdu diye sorarak, yarasına ilk müdahaleyi yapar ve hastaneye sevk edilmesini sağlarım. Boğulmuş ise ilk önce kurtarılmasını sağlar ve karakola haber veririm. Ölmüşse hadiseyi karakola bildirir ne suretle vurulmuş olduğunu anlamak için ortada iz ve emare ararım, naaşı olduğu yerden hiçbir yere hareket ettirmem. Doktor ve savcı gelene kadar cenazenin yanına bir adam diker ve failini takip ve yakalamak için çalışma başlatırım.” şeklinde cevap verilmiştir (Emir ve Kumandalar, 1935, s. 19-20).

Giresun Efrad Mektebi için kaleme alınan kitapta sorular ve cevapların basit düzeyde hazırlanmış oldukları görülmektedir. Buradaki amaç jandarma efradına temel düzeyde bilgiler vererek en azından olay yerindeki delillere zarar vermemelerini öğretmektir. Buna benzer hazırlanan kitaba benzer bir eser 1936 yılında yayımlanmıştır. Kitabın girişi kısmında Jandarma Nefer Mekteplerinde okutulacağı belirtilmiştir (Jandarma Meslek Kitabı, 1936, s. 2). Nefer Mektepleri, o dönem Erat ve Efrad Mekteplerini kapsamaktaydı. Bu eser sadece bir mektebi göz önünde bulundurmamış, Anadolu geneline gönderilmek suretiyle ortak bir ders kitabı olarak düşünülmüştür.

Kitap içerik olarak haftalık planlanmış; soru-cevap, konferans notları ve derse giren komutanların ders notlarının toplamından oluşmuştur. Eser içerisinde adli bilimler veya alt başlıklarına yönelik birebir başlık bulunmasa da suçlar (cürüm ve kabahat) meşhut cürümlerde jandarmanın ödevi, adli müzekkereler, zabıt varakası ve ölüye-ağır yaralıya tesadüf hâlinde ne gibi önlemler alınmalı şekilde konu başlıkları bulunmaktadır. 8. haftanın 3. dersi suç ve suç türleri için ayrılmıştır. Bu kısımda başlıca suçun tanımı, suçun çeşitleri, cürüm, kabahat ve meşhut suç gibi kavramlar açıklanmıştır (Jandarma Meslek Kitabı, 1936, s. 94). Meşhut cürümlerde jandarmanın ödevi nedir sorusu ise şöyle cevaplanmıştır: “Meşhut cürüm yapıldığını haber alan jandarma ilk önce amirine sonra savcılık makamına haber verir ve olay mahalline gider. Ardından vaka yerinde aldığı tedbirleri ve yaptığı işleri bozan veya bunlara karşı gelen şahısları tevkif eder ve işin sonuna kadar bunları kontrol altına alır. Vaka yerinde izlerin ve vaziyetin bozulmamasını sağlar. Suçları tayin ve tespit ve gerekirse yakalar. Suçun ispatına yarayan her şeyi elde ederek muhafaza eder. Son olarak ise adli memurlar olay yerine geldiğinde elde ettiği delilleri bu memurlara verir.” (Jandarma Meslek Kitabı, 1936, s. 95-96).

Dokuzuncu haftada suç ile ilgili meselelerin konu alındığı dersler işlenmiştir. Suçun türü ve sebepleri öğretilen ilk konulardandır. Suç hakkında mevcut delil ve emarelerin toplanması, suçlunun, zarar gören kimsenin ve şahitlerin ifadeleri, suçlunun eşkâlinin alınması gibi konular işlenmektedir. Suçu öğrenen zabitanın yapması gereken işlemler ayrıntılı bir şekilde öğretilmiştir (Jandarma Meslek Kitabı, 1936, s. 98-105). İlerleyen haftalarda tahkikatın nasıl yapılması gerektiği ve zabıt varakalarının nasıl tutulacağı işlenmiştir. Ders kitabının sonuna örnek bir zabıt varakası da eklenmiştir. Bu konu aynı zamanda uygulamalı olarak da işlenmiştir. Olay yerinde delillerin titizlikle muhafaza edilip varakalara doğru işlenmesinin son derece önemli olduğu belirtilmiştir (Jandarma Meslek Kitabı, 1936, s. 112-119). Bu kitap daha önce zikredilen kitaplara göre adli bilimler alanının daha düzgün ve ayrıntılı bilgiler vermesi bakımından ön plana çıkmaktadır.

Subay Okulunun Ankara’da faaliyete geçmesinden kısa bir süre önce Gedikli Erbaş Okulu açılmıştır (1936). Okul 2 yıllık bir eğitim sürecini kapsamaktadır. Okulun 2. sınıfında 4 saat verilen adli bilgiler ve 1 saat verilen kriminalistik dersi bulunmaktadır (Alyot, 2008, s. 473-474). Kriminalistik dersinin 1936 yılında müfredata girmiş olması dikkat çekici bir gelişmedir. Daha önce adli tıp ile ilgili dersler müfredatlarda kendine yer bulurken kriminalistik ismiyle ilk defa bir ders işlenmiştir.

1937 yılı jandarma eğitimi için önemli bir dönemdir. Bu tarihte daha önce Ankara Anıttepe’de bulunan Subay Okulu, yeni binasına taşınarak modern bir çehre ile eğitim-öğretim faaliyetlerine başlamıştır (Tekir, 2020, s. 373-375). Yeni açılan Jandarma Okulu Subay Kısmı için bir müfredat programı oluşturulmuştur. Buradaki eğitimin toplam 10 ay yapılması planlanmıştır. Okulda kullanılacak olan ders kitapları Jandarma Umum Kumandanlığı tarafından hazırlanmıştır (Jandarma Okulu Subay Kısmı Müfredat Programı, 1937, s. 1).

Subay sınıfı için hazırlanan müfredat programı incelendiğinde hukuk ağırlık bir program tercih edilmiştir. Adli bilimler alanında ise adli tab (tıp) ve kriminalistik dersi ile bağlantılı olarak fotoğrafçılık derslerinin yer aldığı görülmektedir. Adli tab dersi incelendiğinde toplam 90 konu başlığının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu, adli tıp alanına verilen önemi görmek açısından önemli bir ayrıntıdır. Konu başlıkları; genel

kavramlar, olay yeri, ölümlerle ilgili hususlar, hastalık, yaralanma ve zehirlenme vb. gibi vakaları inceleyen konular şeklindedir (Jandarma Okulu Subay Kısmı Müfredat Programı, 1937, s. 47-50).

Söz konusu adli tıp bilgileri o dönem eğitimcileri tarafından tespit edilerek bir program oluşturulmuştur. Buradaki amaç adli tıp konusu alanında yetişmiş uzman bir jandarma subayı yetiştirmektir. Adli tıp dersine Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi adli tıp hocalarından Dr. Fahri Ecevid girmiştir (Jandarma Mecmuası, S. 49/50). Ders kitabı olarak Fahri Ecevid'in Hukuk Fakültesi için hazırlanmış olduğu "Adli Tıp Ders Notları" kullanılmıştır. Söz konusu kitap içeriği incelendiğinde hazırlanan müfredat programı ile benzerlikler gösterdiği tespit edilmiştir (Ecevid, 1937).

Jandarma Okulu Subay Sınıfının müfredat programında fotoğrafçılık ismiyle bir ders bulunmaktadır. Fotoğrafçılık dersi birçok açıdan fayda sağladığı düşünüldüğü için programa eklenmiştir. Fotoğraflama adli olaylarda kullanılmakla birlikte suçlu eşkâlini tespit etme noktasında da önemli görülmüştür (Jandarma Okulu Subay Kısmı Müfredat Programı, 1937, s. 65). Bu kapsamda fotoğraf makinesinin teknik özellikleri, fotoğraflamada dikkat edilecek hususlar ve fotoğraf çekildikten sonra yapılan işlemler ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir (Jandarma Okulu Subay Kısmı Müfredat Programı, 1937, s. 65-68). Kriminalistik anlamda delil toplamak ve söz konusu delilleri etkin bir şekilde kullanmak için fotoğraf çekimi yapıldığı düşünüldüğünde jandarmanın adli bilimlerle ilgili konulara önem verdiği görülmektedir. Bu alanda yetişen bir zabıta kuvvetinin sahada getireceği faydanın teşkilata yararlılık sağlayacağı şüphesizdir. Bu dersin öğretmeni aynı zamanda spor derslerini de yürüten Binbaşı Aziz Kırmızı'dır (Jandarma Mecmuası, S. 49/50). Binbaşı Kırmızı'nın ilerleyen dönemlerde de fotoğrafçılık dersini yürüttüğü görülmektedir (Okçabol, 2016, s. 276-278).

Subay ve gedikli erbaş (astsubay) eğitiminde adli bilimlere yönelik derslerin işlendiği görülmektedir. Bunun dışında jandarma erbaşlarına da temel düzeyde bilgilerin verildiği tespit edilmiştir. Erbaşlara verilen eğitim süresi 6 ay olarak belirlenmiştir. (J. Meslek Okulunda J. erbaşlarına Okutulan Derslerin Müfredat Programı, 1937, s. 1). Ankara'da bulunan Meslek Gedikli Erbaş Okulu'nda jandarma erbaşlarına okutulan müfredat programına adli bilim ve kriminalistik alanlarıyla bağlantılı olarak bazı üniteler eklenmiştir. Ayrıca fotoğrafçılık dersi de bulunmaktadır.

Jandarma ve Polis Vazife ve Teşkilatı ders başlığı altında jandarmanın adli vazifeleri işlenmiştir. Burada bir suç işlendiğinde ve bir suç yerinde jandarmanın yapacağı işler, jandarmada zabıta amir, memur ve makamları hakkında malûmat ve bunların suçlar hakkında yapacakları tahkikat gibi konular anlatılmıştır. Ayrıca adli müzakerelerin hangi adli makamlarca verileceği, ihzar, tevkif ve yakalama müzakerelerle bunların infaz şekilleri ve farkları, karakola ihbar veya şikâyet edilen suç ile ilgili karakol komutanının sırasıyla yapacağı işler belirtilmiştir (J. Meslek Okulunda J. erbaşlarına Okutulan Derslerin Müfredat Programı, 1937, s. 8). Derslerin dışında konferans şeklinde verilen bilgilerde vardır. Eşkâl, Alâmet ve İzler Hakkındaki Umumî Malûmat isimli konferansta, kriminalistik konulara dair önemli bilgiler verilmiştir. Bunlar:

-Gözle kimlik tespiti

-Et beni, yara izi, döğmeler ve diğer etmenlerin yardımıyla kimlik tespiti

-Şekillerle hususi alâmetlerin tetkik, tespit ve kaydı

-İzleri okumak ve anlamak yoluyla kimlik tespiti, el parmak, ayak izleri, avuç içi izlerinin resmini yapma ve tasnifi hakkında kısa bilgiler

-İzlerin izahı usulü ve ayak tabanının izleri

-Parmak izi tespiti ve tasnifi, parmak resmi çizme merkezinin en başlıca tipleri şeklindedir (J. Meslek Okulunda J. erbaşlarına Okutulan Derslerin Müfredat Programı, 1937, s. 17).

Fotoğrafçılık dersi ise subay okulu için hazırlanan müfredattan farklıdır. Erbaşların programı daha yüzeyseldir. Bu derste adli bilimlerde kullanılan fotoğrafçılık tekniğinden ziyade fotoğraf makinesi tanıtılmış ve fotoğraf çekim işlerinden sonra ne tür işlemlerin yapıldığı ifade edilmiştir (J. Meslek Okulunda J. erbaşlarına Okutulan Derslerin Müfredat Programı, 1937, s. 25-26).

Jandarma okullarından mezun olanların eğitim esnasında öğrendikleri teorik bilgileri, sorumluluk sahasında doğru uygulayabilmesi Jandarma Genel Komutanlığının beklentileri arasındaydı. Bu kapsamda kaza jandarma komutanları için bir kitapçık hazırlanmıştır. Burada adli tahkikat sırasında bir eksiklik olmaması ve hata yapılmaması önemli görülerek bilgilendirmeler yapılmıştır. Bölgesinde herhangi bir suç olduğunda ilk müdahale eden jandarmanın önce hazırlık tahkikatı ardında da zabıt varakası tutması gerektiği vurgulanmıştır (Ozanalp, 1937, s. 14). Zabıta makam ve memurlarının -burada kastedilen karakol komutanı ve erleri- vazifesi suçları aramak ve meseleyi aydınlatmak için gerekli olan tedbirleri en kısa sürede almaktır. Hazırlanan zabıt varakasını bir an önce savcılığa göndererek işlemin başlatılması sağlanır. Savcılık, zabıta makam ve memurları aracılığıyla her türlü tahkikatı yürüttü. Bu işlemler sırasında uygulanacak adımlar kitapçıkta sırasıyla anlatılmıştır. Bunun dışında meşhûr cürümlerde adli zabitanın görevleri konusu da ayrıntılı olarak ifade edilmiştir (Ozanalp, 1937, s. 143-148).

Kaza jandarma komutanlarına rehber olarak hazırlanan kitapçık gibi jandarma mecmuasındaki makaleler de adli tıp ve kriminalistik alanlarında jandarma personeline bilgiler sunmaktadır. Bu tip yayınlar kriminalistik inceleme birimlerinin (büroların) henüz kurulmadığı bir teşkilat için kıymetli bilgiler barındırarak ve rehber niteliği taşımıştır. Bunu özellikle ilerleyen dönemlerde daha sık görmekteyiz. Başlıca iz belirleme, takip etme ve izlerden hareketle suçlunun yakalanması gibi konular hakkında çalışmalar yapılmıştır. Teşkilat içerisinde daktiloskopi (parmak izine dayalı kimlik belirleme yöntemi) ve bu birime ait başlıca bir büro yapılması olmadığından parmak ve ayak izleri konularının teknik ayrıntılarına değinilmiştir (Baykal, 1938, s. 63-77). Bu tip izler jandarma karakollarının hemen hemen her vakada

karşılaşacağı izlerin başında geldiği için adli zabıta unvanıyla karakol komutanlarının tahkik ve tetkik usullerinin ayrıntılı bilmeleri gerekmektedir (Akbaştuğan, 1939, s. 17).

Jandarma zabitanın izi nasıl arayacağı, iz tatbikatı ve muhafaza edilmesi, izin maiyeti, faydası ve zabıta bakımında kıymeti ayrıca iz tetkik edilirken jandarmanın yanında bulundurması gerek unsurlar öğretilen konuların başında gelmektedir (Baykal, 1938, s. 63-65). İz tetkik edecek jandarma efradının yanında bolca kâğıt, pergel, fotoğraf makinesi, etkili bir cep feneri, saplı ve büyük pertavsız cam, bir yumak kınnap, adi kömür tozu, silgi lastiği ve kan lekelerini emdirmek için turnusol kâğıdı bulundurulması talimatı verilmiştir. Bu malzemeler 1930'lu yıllarda kriminal incelemelerde ne tür malzeme kullanıldığını göstermektedir. Sonuçta iz ve emare konusuna önem verilmesinin sebebi Genel Komutanlığın, zabitanın faili meçhul bir olayı ortaya çıkarma ve suçluyu yakalamadaki başarısının iz arama ve bulmaktaki kabiliyetiyle bağlantılı olduğunu düşünmesidir (Baykal, 1938, s. 67-98).

Parmak izi konusuyla alakalı "daktiloskopi/parmak izi" hakkında toplu bilgiler şeklinde Binbaşı Feridun Azın tarafından bir rapor hazırlanmıştır. Raporda parmak izinin tarifi, adli bakımdan önemi, zabıtaya nasıl yardım ettiği ve jandarma karakollarında parmak izi alınırken nelere dikkat edilmesi gerektiği anlatılmıştır. Bunlara ek olarak parmak izinin kısa bir tarihçesi verilmiş ve öğrencilere farklı bir bakış açısı kazandırılmak istenmiştir (Arın, 1940, s. 55-62). Parmak izinin Avrupa devletlerindeki teknik boyutları ele alınarak karşılaştırmalı bir değerlendirmede bulunulmuştur. Türkiye'deki parmak izi araştırmalarıyla ilgili dikkat çeken ayrıntı ise 1910 başlayan çalışmaların 1931 yılıyla birlikte zabıta kuvvetlerince ileri safhalara taşındığı yönündeki bilgilerdir (Arın, 1940, s. 59). Yine karakol komutanlarına yardımcı olması açısından şüpheli ölümlerle ilgili jandarmanın yapması gerekenlerle alakalı Jandarma Genel Komutanlığı tarafından jandarma mecmuası aracılığıyla bir bilgilendirme yazısı kaleme alınmıştır. Çünkü şüpheli ölümler bahsi, jandarmanın sık sık karşılaştığı ve yapılacak işler hakkında özellikle karakol komutanlarını tereddüde düşüren konuların başında gelmekteydi (Binat, 1941, s. 9). Bu kapsamda hangi ölümler şüphelidir, şüpheli ölümler karşısında yapılacak işler nelerdir ve bu tip bir durum karşısında jandarmanın ceza muhakemeleri usulü kanunu, umumî hıfzıssıhha kanunu, jandarma vazife ve teşkilat nizamnamesi hükümlerine göre yapılması gerekenler nelerdir gibi sorulara açıklama getirilmiştir (Binat, 1941, s. 10-11).

Askerî adli hâkim Hulûsi Alpan jandarmanın adli bilgiler ve bununla bağlantılı olarak adli bilimler eğitimi alanında ismi zikredilmesi gereken hocalarındandır. Bu konu hakkında 1937-1943 yılları arasında jandarma için üç ders kitabı hazırlamış ve onun üzerinde makale yazmıştır. Ayrıca Jandarma Gedikli Erbaş Okulunda adli bilgiler ve tatbikatı isimli dersler vermiştir (Okçabol, 2016, s. 285). "Zabitanın Dağarcığı" isimli eserde jandarmanın mülki, adli ve askerî ödev ve hizmetlerinin kanun ve nizamlara dayanılarak nasıl yapılacağını ve zabitanın bu makamlarla ilişkileri izah edilmiştir. İdare rejiminin, kamu ve ceza hukukunun bazı önemli noktaları bilinmedikten sonra zabıta mesleğinde yetişmiş sayılmaz ve işlerini öğrendiği metot dışından körü körüne yapar. Bu sebeple idare, kamu ve ceza hukuku konularından bahsedilmiştir. Bilhassa olay yeri incelemenin teknikleri ve zabıt varakasının örnekler ile açıklanması öğretilen diğer konular arasındadır (Alpan, 1937, s. 1-4).

Hulûsi Alpan'ın "Jandarmanın Tatbikatı Adli Dağarcığı" eseri jandarma okulları için hazırlanmış muhteva bakımdan ayrıntılı, hacimli ve nitelikli ilk kitap olma özelliği taşımaktadır. Kitap, jandarma mevzuatına dayalı olarak teferruatlı bir şekilde adli mevzuatla harmanlanmış ve zabitanın adli sahada karşılaşacağı problemlere cevap vermek amacıyla yazılmıştır (Alpan, 1943, s. 1-5). Başlıca suç ve suç türleri, adli zabitanın nitelikleri, mahkemeler, cürüm tahkikatı (vaka mahalline gidis cürüm yerinin tespiti, delil ve emare), suçlara karşı zabitanın görevleri, vaka raporu, arama usulleri ve adli tıp gibi konular çalışmanın temelini oluşturmaktadır (Alpan, 1943, s. 5).

1940 yılında Jandarma Subay Okulu ders notlarından Gedikli Erbaş sınıfı için "Adli Bilgiler ve Tatbikatı" isimli bir kitap yayımlanmıştır. Gedikli erbaşlar için şimdiye kadar hazırlanmış en ayrıntılı eserdir. Kitapta genel olarak ceza kanununun bazı kısımlarıyla, ceza muhakemeleri usulü kanunundan jandarmayı ilgilendiren kısımlar bulunmaktadır. Jandarma teşkilat ve vazife nizamnamesinin adli ödevler kısmıyla icra ve iflas kanunundan bazı maddeler ve adli işleri gösteren bazı hususi kanunlar da bulunmaktadır. Ayrıca müfredatın son haftalarında adli tıp alanından jandarmanın bilmesi gerekli olan bazı konular konferans şeklinde (konferans notları) verilmiştir (Alpan, 1940a). Adli tıp kısmında zabitanın görevini olay yerine geldiği zaman yapacakları ilk iş orada acele ve gerekli tedbirler almak, delil ve emarelerin ortadan yok olmamasını temin ederek Cumhuriyet savcısını olaydan haber etmek olarak ifade etmiştir (Alpan, 1940a, s. 170). Hulûsi Alpan, 1940 yılında jandarma karakol dergisinde yayınladığı makalelerde olay yeri (Alpan, 1940b, s. 11-15) ve suça karşı jandarmanın yükümlülükleri (Alpan, 1940c, s. 34-46) ile ilgili konulara temas etmiştir. Bu çalışmalar genellikle Adli Bilgiler ve Tatbikatı kitabındaki pasajlar tekrardan anlatılmıştır.

Jandarma okullarındaki adli bilimler eğitimi subay ve astsubaylar ile sınırlı kalmamış erlere yönelik hazırlanan eğitim kitaplarında da yer bulmuştur. Bu durumun bir örneği Gedikli Erbaş Okulundaki er eğitim kısmında yukarıda ifade edilmişti. Jandarma erati için hazırlanan "Jandarma Ameli Vazifelerinden Bazı Hadiseler" isimli kitapçıkta suç yapanların bulunması ve yakalanmasına ait hadiseler konulu bir bölüm bulunmaktadır. Kitap konuların, kanunlar çerçevesinde daha iyi anlaşılabilmesi için örnek hadiselerle açıklanmıştır. Zabıta mesleğinde en çok karşılaşılan olayların hırsızlık, yaralama ve öldürme olduğu belirtilerek, bunu yapanları bulma işi de sanat olarak nitelendirilmiştir. Zabıta en ufak iz ve emareden cinayeti aydınlatabilme yetkinliğine sahip olmalı bunu yaparken de örnek olaylar üzerinden tecrübeli personelin anlattıklarını idrak ederek konuyu öğrenmelidir (Tekşen, 1941, s. 5). Bu düsturdan hareketle vaka yerinde yapılan incelemeler ve bir cinayetin araştırılmasında yapılması gerekenler örnek olaylar yönünden incelenmiştir. Bu öğretim metodunun jandarma eratine daha faydalı olacağı ifade edilmiştir (Tekşen, 1941, s. 5-6).

Jandarma Subay ve Gedik Erbaş Okulunda adli tıp, fotoğrafçılık ve kriminalistik dersleri çerçevesinde öğrencilere verilen eğitim daha çok kolluk kuvvetlerinin parmak izi alma, olay yeri ve şahsı fotoğraflama, suç mahallini araştırma ve ardından yapılan tahkikat odaklı gerçekleşmiştir. Adayların mesleğe başladıktan sonra bu konuları doğru bir şekilde uygulayabilmesi eğitimin temel hedefleri arasındadır (Tongur, 2016, s. 397). Kolluğun idari görevleri arasında yer alan parmak izi ve fotoğraf alma, 1943 ve sonrasında yayımlanan nizamnameler aracılığıyla bir düzene koyulmuştur (Resmî Gazete, 1934). Hangi hâllerde ve kimlerin parmak izlerinin veya fotoğraflarının alınabileceği belirlenmiştir. Ayrıca derslerdeki temel öğrenim çıktısı kolluğun adli görevleri arasında yer alan suç araştırmalarına yardım edilmesi konusunun özellikle subay adaylarına eksiksiz verilmesidir (Tongur, 2016, s. 414-421).

1945-1946 eğitim ve öğretim döneminde Jandarma Subay Okulu programı incelendiğinde kriminoloji ve adli tıp derslerinin müfredat programına eklendiği görülmektedir. Bu dönemde kriminoloji dersi ilk defa müfredata girmiştir (Çermeli&Atabey, 2002, s. 298). 1953 yılında Jandarma Astsubay Okulunun birinci sınıfında kriminalistik dersi 3 saat olarak verilmiştir (Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulları Komutanlığı Talimatı, 1965, Ek-II). 1950'li yıllardan itibaren Ankara'da eğitime başlayan Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulunda jandarma adayı öğrencilerine aktarılan kriminalistik ve fotoğrafçılık eğitimleri teorik sürecin yanında ayrıca açılan laboratuvarlar vesilesiyle uygulamalı olarak da işlenmiştir.

1962-1963 eğitim döneminde jandarma personeline fotoğraf laboratuvarı ve stüdyosunda detaylı bir şekilde fotoğrafçılık eğitimi verilmiştir (Esen, 1963, s. 14). Personel burada fotoğraf makinelerinin kullanımı, uygulamalı olarak örnek vaka yeri ve suçlunun fotoğraf çekimi, fotoğrafların "banyo ve tabedilmesi" gibi konularda da eğitim almışlardır (Esen, 1963, s. 14). Bu eğitimin dışında subay ve astsubay öğrencilerine boş zamanlarında fotoğraf makinesi verilmiş ve serbest olarak fotoğraf çekimi yapmaları, banyo ve tab işlemlerini gerçekleştirmeleri istenmiştir. Sürecin ardından, fotoğraflar önemli bir delil unsuru sayılacağı için adayların bu ihtiyacı karşılayabilecek yetkinlikte olmaları istenmiştir (Esen, 1963, s. 15). Bu okulda ayrıca kriminal, balistik ve parmak izi laboratuvarları da mevcuttu (Esen, 1963, s. 15).

1950-1960 yılları arasında Jandarma Subay Okulunda adli tıp konusunda okutulan ders kitabının Behçet Tahsin Kamay tarafından yazılan Adli Tıp kitabı olduğu tespit edilmiştir (Kamay, 1949, s. 1-2). Kitapta yer alan vaka yerinin hâli ve adli fotoğraflama gibi konular daha önce de jandarma eğitiminde üzerinde önemle durulan hususlardı (Kamay, 1949, s. 2). Dersin içeriği ve kitapta yer alan bilgilerin örtüştüğü göz önüne alındığında Kamay'ın eserinin jandarma subayı için faydalı olacağı düşünülmüştür. Bunun dışında kriminalistik derslerine yardımcı olması amacıyla Jandarma Subay Okulu kriminalistik öğretmeni Necdet Özgün tarafından "Uyuşturucu Maddeler" isimli bir kitap yayımlanmıştır (Özgün, 1963). Uyuşturucu/narkotik maddeler konusu bilhassa kriminalistik derslerinin yaygınlaşmasından sonra üzerinde önemle durulmuştur.

Jandarma Astsubay Hazırlama ve Sınıf Okulları Komutanlığının 1965 tarihli müfredat programında kriminoloji ve adli tıp dersleri bulunmaktadır. Toplamda 2 yıllık bir eğitim veren bu okulun 1. sınıfında kriminoloji dersi 52 saat, ikinci sınıfta ise 90 saat verilmiştir. Adli tıp dersi ise ilk yardım dersi ile sadece ikinci sınıfta 26 saat işlenmiştir (Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulları Komutanlığı Talimatı, 1965, Ek-I-II).

Adli bilimler sahasında ön plana çıkan derslerin jandarma eğitiminin önemli bir aşamasını oluşturmasının ardından 21 Ağustos 1964'te "Kriminal Tahkikat Büroları" açılmış; bunların ülke genelinde yaygınlaştırılması hedeflenmiştir (Özgün & Yavan, 1968, s. 19). Büro işleyişi bakımından günümüzdeki "Jandarma Kriminal Laboratuvar Amirlikleri" ile karşılaştırılabilir. Kriminal Tahkikat Bürolarının temel amacı şu şekilde belirtilmiştir: "Suç gerçekleştiğinde teknik metotlarla suç delillerini ve suçluları meydana çıkarmak, fotoğrafçılık, parmak ve ayak izi, mulaj ve makyaj gibi teknik gerektiren konularda görevli jandarma personeline gereken yardımı yapmak, bugüne kadar ilkel usullerle delilleri sağlamaya çalışan jandarmayı bu durumdan kurtarmak ve halk nazarındaki prestijini arttırmak ve teknik imkânsızlıklar sebebiyle meydana gelen zaman ve personel israfını önlemek." (Işık, 1972, s. 17). Kriminal Tahkikat Büroları, 1970 yılından sonra yaygınlaşmaya başlamış fakat ihtiyaç duyulan donanım ve teknik personel eksikliği, bürolardan istenilen faydanın alınamamasına sebep olmuştur (Işık, 1972, s. 17-18). Personel yoksunluğuna rağmen bu girişim adli bilimler alanında önemli bir adımdır. Ayrıca bulgu toplama noktasında kıymetli bir konumda olan adli fotoğrafçılık ise jandarma eğitiminde hassasiyet gösterilen bir konuma ulaşmıştır (Malkoç, 1972, s. 25-35).

Kriminal Tahkikat Bürolarının yaygınlaşması Jandarma Subay Okulunda kriminalistik konularla ilgili kursları alan personel açısından fayda sağlayacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca bürolarda çalışacak personelin astsubay rütbesinde olması ve hatta yetenekli uzman çavuşların yer almasının önemi vurgulanmıştır (Alpaslan, 1968, s. 37). Şehirlerde Kriminal Tahkikat Bürolarının üstünde ve teknik olarak onları destekleyecek tıpkı Emniyet Genel Müdürlüğü'ndeki 5. Şubenin (Merkez Teknik Şubesi) benzeri laboratuvarları olan bir yapının Jandarma Merkez Teknik Araştırma Bürosu ismiyle kurulması önerilmiştir. Bu bürolarda suçlu ve şüphelilerden alınan parmak izlerinin bir sureti bulundurulacaktı. Bu durum suçluların kimliklerinin teşhisinde faydalı olacaktı. Ayrıca Türkiye geneline yayılmış Jandarma Teşkilatından ve Kriminal Tahkikat Bürolarından tekniğe uygun ambalajlanarak gönderilen suç delilleri, Jandarma Merkez Teknik Araştırma Bürosunda incelenerek rapor yazılmalıdır. Böylece laboratuvarların işi kolaylaşacak ve çözülmesi zor suçlar için yardım sağlanacaktı (Alpaslan, 1968, s. 38). 1968 tarihinde böyle önerilerin jandarma dergisi aracılığıyla duyurulması önemli bir gelişmedir. Nitekim jandarma içerisinde bu tarz bir kriminal yapılanma 22 yıl sonra hayata geçirilecekti.

1969 yılında Jandarma Subay Okulunda adli bilimler alanında araştırmaları için laboratuvarlar kurulmuştur. Bunlar kriminoloji laboratuvarı, foto-film atölyesi ve narkotik laboratuvarıdır (Jandarma Dergisi, S. 44, s. 37-40). Laboratuvar ve stüdyo gibi özel kısımların faaliyete geçmesi

uygulamalı eğitim noktasında önem arz etmekteydi. Örneğin foto-film atölyesinde adli fotoğrafçılığın tekniklerinin yanı sıra olay yerinde fotoğrafçılığın nasıl yapıldığı öğretilmekteydi.

1973 yılı Jandarma Subay Tatbikat Okulunda okutulan dersler 3 ana başlık altında toplanarak müfredat programı oluşturulmuştur. Bu gruplar askerî, mesleki ve hukuk dersleri olup mesleki dersler arasında adli tıp ve kriminalistik dersleri bulunmaktadır (50. Yıl Cumhuriyet Hizmetinde, 1975, s. 97). Subay Tatbikat Okulunda uygulamalı dersleri gerçekleştirmek amacıyla balistik, parmak izi, kriminalistik laboratuvarı ve foto stüdyosu aktif olarak kullanılmıştır. Balistik laboratuvarında her türlü yaralayıcı, ateşli silahların ve jandarmada bulunan silah çeşitlerinin örnekleri vardır. Balistik incelemeler, suç yerinde bulunan kovanların ve mermi çekirdeklerinin özel makroskop ve teknik araçlarla incelemesi yapılmıştır. Parmak izi laboratuvarında yapılan dersler sonucunda parmak ve ayak izlerinin bir olayı aydınlatmadaki faydasından hareketle subay adaylarını adli zabıta sıfatıyla yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Kriminalistik laboratuvarında çeşitli senaryolara göre değişik olay mahalleri oluşturularak buralarda kan, kıl, saç, leke ve narkotik maddelerin analizi ve tespiti yapılmıştır. Ayrıca suç çeşitlerine yönelik örnek zabıta varakaları oluşturulmuştur. Foto stüdyosunda ise adli fotoğrafçılığa dair teknikler öğretilmiştir (50. Yıl Cumhuriyet Hizmetinde, 1975, s. 98).

Astsubay kısmında ise dersler yine temel, mesleki ve askerî olmak üzere 3 grupta toplanmıştır. Kriminalistik dersi müfredat içerisinde yer almıştır. Astsubay Okulu'nda bulunan Kriminalistik laboratuvarında, kriminalistik, narkotik ve fotoğrafçılık konuları; parmak izi, mermi çekirdeği veya saçmaların bölgede bıraktığı kurşun kalıntılarının tespit edilmesi gibi araştırmalar yapılmıştır. Bu bölümde kriminal araçları, mikroskoplar, fotoğraf makineleri ve gerekli narkotik malzemeler bulundurulmuştur (50. Yıl Cumhuriyet Hizmetinde, 1975, s. 109). 1973 yılında sadece kriminalistik dersi müfredattayken 1976-77 Eğitim Dönemi'nde adli tıp ve narkotik madde kaçakçılığı dersleri eklenmiştir. Bu dersler 1'er saat kriminalistik ders 2'şer saat olarak planlanmıştır (Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulları Komutanlığı Talimatı, 1965, Ek-I-II). İlerleyen dönemde Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulu öğrencilerine verilen adli tıp dersinin ders kitabı olarak İbrahim Tunalı'nın "Adli Tıp" kitabı tercih edilmiştir. O dönem Ankara Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Müdürlüğü yapan Tunalı, adli tıbbın en az tıp kadar hukuku ve zabıta'yı da ilgilendirdiğini belirtmiş; bu sebeple 1988'de hem Hukuk Fakültesi hem de Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulu için Adli Tıp kitabını kaleme almıştır (Tunalı, 1988, s. 1-2).

1981 yılında Jandarma Okullarında okutulan kriminalistik dersinin ders notları tespit edilmiştir. İşlenen konulardan cinayeti aydınlatma teknikleri pasajlar hâlinde jandarma dergisinde yayınlanmıştır (Uğurlu, 1981, s. 77-85). Bu başlık altında suçların aydınlatılmasında zabitanın görevleri ve uyguladığı teknikler, olay yeri inceleme esnasında ve sonrasında yapılacaklar, deliller ve türleri gibi konular işlenmiş, örnek vaka analizi yaptırılmıştır (Uğurlu, 1981, s. 77-79).

Ankara Jandarma Okul Komutanlığında meslek derslerine ait ders notları bir araya getirilerek "Jandarma Meslek Bilimi Ders Notları" isimli eser meydana getirilmiştir. Kitap jandarmanın adli, idari ve askerî görevlerine yönelik hazırlanmış kapsamlı bir kitaptır. Adli görevleri noktasında jandarma zabıta makamının adliye memurlarıyla olan ilişkisi açıklanmıştır. Jandarma zabıta makamı, amiri ve memurunun Cumhuriyet Savcılarına olan sorumlulukları ifade edilmiştir (Ateşoğlu, 1982, s. 9/2). Jandarmanın adli görevleri içerisinde hazırlık soruşturması, ispat ve delil ile ilgili görevleri, suç yerinin korunması, delillerin toplanması, arama çeşitleri ve teknikleri gibi hususlar ayrıntılı olarak anlatılmıştır (Ateşoğlu, 1982, s. 36/1-39/8). Bu dönemde Jandarma Okul Komutanlığında adli tıp dersi için kullanılan kitap ise Adnan Öztürel'in "Adli Tıp" eseridir (Ateşoğlu, 1982, s. 52/4). Nitekim Öztürel, çalışmanın hekimlere, adalet ve kolluk mensuplarına ders kitabı niteliğinde planlandığını vurgulamıştır (Öztürel, 1959, s. 5).

Jandarma Genel Komutanlığı 1987 yılından itibaren müstakil olarak Kriminal Daire Başkanlığı kurma girişimlerine başlamıştır. Yapılan çalışmalar 13/10/1991 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan "Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Laboratuvarları Daire Başkanlığı Teknik Hizmetler Yönetmeliği" ile sonuçlanmıştır. Böylece teşkilat bünyesinde Jandarma Kriminal Laboratuvarları kurulmuştur (Resmî Gazete, 1991). Söz konusu birimin yapacağı işler; "Adli ve idari soruşturmalar sırasında elde edilen maddi delilleri bilimsel usullerle incelemek ve değerlendirmesini yapmak, arşiv kayıtlarını tutmak, suç ve suçluların tespitinde güvenlik kuvvetlerine ve adli mercilere yardımcı olmak" şeklinde ifade edilmiştir. Bunun dışında Kriminal Laboratuvarları'nın sırasıyla; "parmak izi, balistik, grafoloji ve sahtecilik, patlayıcı maddeler, kimya, biyoloji, teknik fotoğrafçılık, film ve ses analizi" adlarıyla alt birimler meydana getirilmiştir (Resmî Gazete, 1991).

Kriminal Daire Başkanlığı'nın Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde kurulmasında sonra jandarma subay ve astsubay eğitiminde adli bilimleri ilgilendiren derslerin içerikleri de genişletilmiştir. Jandarma Subay Temel Kursu'nda kriminal-narkotik isimli ders 1988-89 döneminde 43, 89-90 döneminde 50, 90-91 ve 91-92'de 54, 92-93 döneminde ise 40 saat ders işlenmiştir. Adli tıp dersi 1988-89 döneminde 25, 89-90'da 30, 90-91 ve 91-92'de 32 ve 92-93 döneminde 30 saat ders verilmiştir (Temiz, 1992, s. 48). Astsubay eğitiminde adli tıp dersi 1988-89 döneminde 20, 89-90 döneminde 15, 90-91'de 19, 91-92'de 15 ve 92-93 döneminde 13 saat olarak planlanmıştır (Temiz, 1992, s. 49). Ayrıca 1992-93 Eğitim-Öğretim Dönemi'nden itibaren bir süre jandarma astsubaylarına Jandarma Genel Komutanlığı tarafından çeşitli kurslar verilmiştir (Çermeli&Atabey, 2002, s. 310). Bu kurslar, branşlara ayrılarak ayda toplam 120 saat olarak planlanmıştır. Kurslar arasında kriminal başlığı ile bir branş bulunmaktaydı. Kursta verilen dersin alt başlıkları ise sahtecilik-grafoloji-kriminal tahkikat, teknik fotoğrafçılık, parmak izi, patlayıcı madde imha ve iz takibi-olay yeri incelemedir (Temiz, 1992, s. 49). Burada başarılı olan astsubayların ilerleyen dönemlerde jandarmanın ihtisas kadrolarında istihdam edilmeleri hedeflenmiştir. 1993-1994 Eğitim-Öğretim Dönemi'nde ise jandarma subay adaylarına *adli tıp* isimli ders verilmiştir (Çermeli&Atabey, 2002, s. 300).

Kriminal alanda sistemli bir yapının oluşturulmasından sonra Jandarma Okullar Komutanlığı bünyesinde Kriminal Branş Kursları ve uzman jandarmalarında bu alanda yetişmesi için başka kurslar da düzenlemiştir. Okullar Komutanlığı'nda ayrıca üç kriminal-narkotik dershanesine

ek olarak iki eğitim laboratuvarı 1993 yılında faaliyete geçirilmiştir. Bu dönemde kullanılan teçhizatlar ise şunlardı; mülaj takımı, patlayıcı koklama detektörü, dürbün, narkotik test kiti, ultra viole lamba seti, fotoğraf makinesi, tiner ve renk analizörü ve parmak izi mukayese cihazı (Ülger, 1993, s. 33).

Jandarma suç mahallinde veya başka şekillerde topladığı delil ve emareleri incelemek maksadıyla sistemli bir kriminal araştırma sistemi kurmuştur. Bu kapsamda Ankara'da kriminal daire başkanlığı laboratuvarları, 1994 yılında Van'da ve 1998'de Bursa'da⁶ bölge kriminal laboratuvar şube müdürlükleri kurulmuştur (Siyez, 1997, s. 22-27). İl jandarma komutanlıklarına bağlı kriminal timler ile parmak izi ve suç sicil arşiv kısımları kurulmuş; ilçe jandarma komutanlıklarında olay yeri inceleme birimlerine oluşturmak için planlama yapılmıştı. 1998 yılında yayımlanan yönetmelikle "Jandarma Kriminal Laboratuvarları" ismi "Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı" olarak değiştirilmiştir (Resmî Gazete, 1998).

2000 yılı ve sonrasında Jandarma Teşkilatı suçun tespiti ve suçluların yakalanması için kriminal araştırma aracı, patlayıcı madde tespit ve imha araçlarının etkin bir şekilde kullanmaya önem vermiştir. 2000 yılı itibarıyla il jandarma komutanlıkları bünyesinde 42 kriminal araç mevcuttur. Yine bu dönemde 22 adet patlayıcı maddelerin tespiti ve zararsız hâle getirilmesi için kullanılan patlayıcı madde tespit ve imha aracı bulunmaktadır. Bu araçların teknik kapasitesi dönemin teknolojik imkânlarına uygun olarak kullanılmıştır (Jandarma Dergisi, S. 88, s. 16-18).

2000-2001 eğitim ve öğretim döneminde jandarma subay adayları için oluşturulan müfredat neticesinde 44 haftalık bir eğitim programı hazırlanmıştır. Toplam 21 dersten oluşan müfredatta adli tıp ve kriminal-narkotik soruşturma tekniği dersleri yer almıştır (Çermeli&Atabey, 2002, s. 301). Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı 2000'li yıllardan günümüze kadar geçen süreç içerisinde çeşitli kurslar açarak personelin kriminal anlamda nitelikli olarak yetiştirilmesini amaç edinmiştir. Bu kurslar kriminal eğitim şube müdürlüğü tarafından planlanmaktadır. Başlıca şu kurslar verilmektedir; olay yeri inceleme temel kursu, olay yeri inceleme tekâmül kursu, patlayıcı madde imha uzmanlığı temel kursu, patlayıcı madde imha uzmanlığı tekâmül kursu, patlama sonrası olay yeri incelemesinde adli bilimler-farkındalık kursu, adli fotoğrafçılık kursu, parmak izi inceleme astsubaylığı kursu (www.jandarma.gov.tr/kriminal/egitim-sube).

Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı ve Jandarma Bölge Kriminal Laboratuvar Amirliklerine yönelik 2006 yılında bir yönetmelik yayınlanmıştır. Burada amirliklerin görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Bu yönetmelik Kriminal Daire Başkanlığıyla ilgili yapılan son değişiklikleri içermektedir (Resmî Gazete, 2006). Yönetmelikler çerçevesinde jandarma eğitiminde adli bilimler alanı hem okullar komutanlığı bünyesindeki derslerle hem de tertip edilen kurslar aracılığıyla gelişme kaydetmektedir.

Jandarma Okullar Komutanlığının kapatılmasının ardından 31 Temmuz 2016 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 2803 sayılı kanun ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kurulmuştur (Resmî Gazete, 2016). Bununla birlikte jandarma subay ve astsubay eğitiminde önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Jandarma ve Sahil Güvenlik Fakültesinde eğitim gören subay öğrencileri 1 yıllık hazırlık safhasının ardından toplam 5 yıl eğitim görmektedir. 4 sınıfın güz döneminde haftalık 2 saat adli tıp dersi, yine aynı sınıfın bahar döneminde haftalık 4 saat kriminalistik dersi verilmektedir. Ayrıca fakültede 4 adet kriminalistik ve 2 adet adli tıp dershanesi teşkil edilmiştir. Jandarma Astsubay Meslek Yüksekokulunda astsubay adayları 2 yıllık eğitim almaktadır. Eğitimin 2. yılında adli bilimler ve adli tıp dersi haftada 2 saat; kriminalistik dersleri ise haftada 3 saat olarak verilmektedir.

Jandarma eğitiminde adli tıp ve kriminalistik gibi adli bilimler alanına giren derslerin subay, astsubay ve bazen de erler için hazırlanan müfredat programlarında çoğunlukla kendilerine yer buldukları görülmektedir. Aşağıdaki tabloda okulların kuruluşundan günümüze kadar geçen süreçte adli bilimler ve içerisinde adli tıpla ilgili bilgiler olan hukuk dersleri gösterilmektedir;

Tablo 1

1904-2020 Yılları Arası Jandarma Eğitim Müfredatlarında Yer Alan Adli Bilimlerle İlgili Dersler

Yıl	Okul İsmi	Ders Adı
1904	Jandarma Zabitan ve Posta Kumandanları Mektebi	Adli Konular (Muhakeme ve Ceza Usulü, Ceza Kanunu)
1904	Posta Kumandanları Mektebi	Adli Konularda Malûmat ve askerî Ceza Kanunu
1913	Jandarma Zabıt Mektebi	Ameli Tıp
1918	Efrad-ı Cedide ve Karakol Kumandanları Alay Mektepleri	Malûmat-ı Hukukiye ve Kanuniye
1921	Jandarma Zabıt Mektebi/Jandarma Subay Talimgâhları	Tıbb-ı Adli

⁶ Bu birimler daha sonra Jandarma Kriminal Laboratuvar Amirlikleri ismiyle 2005 yılında Aydın'da ve 2014 yılında İstanbul'da kurulmuştur.

1930	Jandarma Zabıt Mektebi	Hukuk Dersler (ders içeriği adli tıp)
1935	Giresun Efrad-ı Cedide Mektebi	Jandarma Vezaifi (ders içeriği adli tıp)
1936	Jandarma Gedikli Erbaş Okulu	Kriminalistik Adli Bilgiler
1937	Jandarma Okulu Subay Sınıfı	Adli Tab (tıp) Fotoğrafçılık
1940	Jandarma Gedikli Erbaş Okulu	Adli Bilgiler ve Tatbikatı
1945	Jandarma Subay Okulu	Kriminoloji Adli Tıp
1953	Jandarma Astsubay Okulu	Kriminalistik
1965	Jandarma Astsubay Hazırlama ve Sınıf Okulları Komutanlığı	Kriminoloji Adli Tıp
1973	Jandarma Subay Tatbikat Okulu	Kriminalistik Adli Tıp
1973	Jandarma Astsubay Okulu	Kriminalistik
1992	Jandarma Subay Okulu	Adli Tıp
2000	Jandarma Subay Okulu	Adli Tıp Kriminal-Narkotik
2016	Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi (Fakülte)	Kriminalistik Adli Tıp
2020	Jandarma Astsubay Meslek Yüksekokulu (JAMYO)	Adli Bilimler ve Adli Tıp Kriminalistik

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi eğitim okullarında 1921 yılından bugüne kadar gelen süreç içerisinde adli bilimler eğitimi müfredat içinde yer almıştır. Okulların isimleri ve içerikleri zamanın şartları ve eğitim sürecinin dinamik yapısı göz önüne alındığında değişlik gösterse de Jandarma Teşkilatı için adli bilimler eğitimi önemini hiç kaybetmemiştir.

Sonuç

Jandarma Teşkilatı kurulduğu dönemden günümüze kadar olan evrede gerek asayiş sağladığı çabası gerek harplerde orduya yardımcı gerekse de adli ve mülki ödevlerini üstün sorumluluk bilinciyle yerine getiren bir kolluk kuvvetidir. Mazisi başarılarla dolu olan bu teşkilatın eğitimi konusu her dönem devletin gündeminde olmuş ve jandarma personelinin nitelikli olarak eğitilmesi için gerekli olan reformlar, kanun ve nizamnameler yayınlanmıştır. Resmî olarak jandarma okullarının kuruluşu 1904 tarihiyle başlamakta ve günümüze kadar modern eğitim anlayışla sürmektedir.

Jandarma okullarındaki eğitim, jandarma subay ve astsubaya yüklenmiş olan adli, idari ve askerî görevler çerçevesinde şekillenmiştir. Oluşturulan müfredatlar kapsamında yer alan dersler bu 3 ödev üzerinden planlanmıştır. Adli bilimler eğitimi, jandarmanın adli görevlerine

giren konular arasındadır. 1913 yılı itibarıyla müfredatla giren adli konular dersi süreç içerisinde bazen hukuk dersleri içerisinde işlenmiş bazen ise adli tıp, kriminalistik ve fotoğrafçılık dersleriyle müstakil olarak müfredatlarda yer almıştır.

Okulların eğitim düzeyi subay, astsubay ve erler için ayrı ayrı olarak belirlenmiş ve adli bilimler derslerinin öğrenim çıktıları ile ders kazanımları seviyelere göre sınıflandırılmıştır. Nitekim okullarda bu doğrultuda sınıf, tatbikat ve hazırlama okulları şeklinde organize edilmiştir. Ders ve ders kitabı içerikleri özellikle jandarmanın adliye memurları ile olan ilişkileri ve adli görevlerin belirli bir düzen içerisinde sıralanmasına (suç ihbarı, olay yeri inceleme, alınacak tedbirler, iz ve emare tespiti, soruşturma esaslar vb.) göre hazırlanmıştır. Jandarma subay ve astsubayın yanında erlerin de adli bilimler alanında eğitimine önem verilmiştir. Çünkü jandarma personeli aynı zamanda bir adli zabıta görevi de görmektedir. Bu kapsamda il, ilçe ve köy komutanlıkları zabıta makamı, ilçe jandarma düzeyindeki komutanlar zabıta amiri ve karakol komutanlıkları dışında kalan subay, astsubay, erbaş ve erler zabıta memuru olarak görev üstlenmişlerdir.

Adli zabıta rolü ile jandarma personeli rütbesi hangi kıdemde olursa olsun vaka mahalline gelip tetkik ve tahkikat yapacağı zaman konu hakkında donanımlı olması gerekmektedir. Olay yerinde bilgisizlikten dolayı delillerin tespit edilememesi, tespit edilenlerin ise iyi bir şekilde muhafaza edilememesi zabıt varakasının düzgün bir şekilde oluşturulamamasına sebep olabilir. Bu durumda suçlunun yakalanıp, olayın aydınlatılması sürecine olumsuz yansır. Jandarma Genel Komutanlığı, bünyesindeki personeline adli tıp ve kriminalistik gibi konularda nitelikli bir eğitim vermeyi her zaman önemli görmüştür. Nitekim Kriminal Daire Başkanlığının kurulmasıyla birlikte hem dersler hem de kurslar içerik ve saat bakımından artırılarak subay ve astsubay yetiştirilmesine gayret gösterilmiştir.

Bu çalışmada adli bilimler derslerinin jandarma okullarındaki müfredatları ve okutulan ders kitapları incelenerek nasıl bir eğitim verildiği izah edilmeye çalışılmıştır. Jandarma okullarının kuruluşundan günümüze kadarki dersler, ders notları, ders öğretmenleri, müfredat içerikleri, kriminalistik ve adli tıp alanında kullanılan araç-gereçler ile bu dersler için hazırlanan laboratuvar/stüdyolar ayrıntılı bir şekilde kronolojik sıra takip edilerek ifade edilmiştir. Ayrıca jandarma mecmuası/dergisi ile jandarma emirler mecmuasında konuyla ilgili çıkan makaleler inceleme sürecine dâhil edilerek önemli verilere ulaşılmıştır. Jandarma Teşkilatı'nda kriminal şubenin kuruluşu 1990'lı yıllarda olsa da jandarmadaki eğitimin ve kurumsallaşmanın geçmişte çok daha eskilere dayanmaktadır. Bunu cinayet zabıtası, adli zabıta ve kriminal tahkikat bürolarında açıkça görmekteyiz. Neticede adli bilimlerin eğitiminin farklı içerik ve isimlerle jandarmanın eğitiminin önemli ve vazgeçilmez bir parçası olduğu tespit edilmiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız. İHD GİÖ İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.

Yazar Katkıları: Fikir- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Tasarım- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Denetleme- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Kaynaklar- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Malzemeler- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Analiz ve/veya Yorum- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Literatür Taraması- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Yazıyı Yazan- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Eleştirel İnceleme- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Design- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Supervision- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Resources- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Materials- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Data Collection and/or Processing - İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Analysis and/or Interpretation - İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Literature Search- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Writing Manuscript- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.; Critical Review- İ.H.D, G.İ.Ö. O.G.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Adlî ve hukukî muamelata dair tebligat. (1931). *Jandarma Emirler Mecmuası*, (339), 78.
- Akbaytuğan, H. (1939). Ayak izleri. *Jandarma Karakol Mecmuası*, (19), 17-19.
- Akif, E. (1927). *Tıbb-ı adli dersleri: I. Fasikül mebhâs-ı cürüh*. Evkâf- ı İslamiye Matbaası.
- Alpan, H. (1937). *Zabitanın dağarcığı*. Jandarma Genel Komutanlığı Matbaası.
- Alpan, H. (1940a). *Jandarma Subay Okulu ders notlarından gedikli erbaş sınıfı için adli bilgiler ve tatbikatı*. Jandarma Genel Komutanlığı Matbaası.
- Alpan, H. (1940b). Bir vak'a yerinin tetkiki. *Jandarma Karakol Dergisi*, (18), 11-15.
- Alpan, H. (1940c). Suça karşı zabitanın vazifesi. *Jandarma Karakol Dergisi*, (19), 34-46.
- Alpan, H. (1943). *Jandarmanın tatbikatı adli dağarcığı*. İdeal Basımevi.
- Alpaslan, C. (1968). Zabıta tekniği açısından kriminal tahkikat büroları. *Jandarma Dergisi*, (41), 37-38.
- Alyot, H. (2008). *Türkiye'de zabıta* (Tıpkı Basım). Polis Akademisi Yayınları.
- Arın, F. (1940). Parmak izi. *Jandarma Karakol Mecmuası*, (20), 55-62.
- Ateşoğlu, E. (1982). *Jandarma meslek bilimi ders notu*. Jandarma Okul Komutanlığı.
- Baykal, T. (1938). İz ve emare. *Jandarma Mecmuası*, (51), 63-77.
- Binat, T. (1941). Şüpheli ölümler. *Jandarma Karakol Dergisi*, (23/24), 9-14.

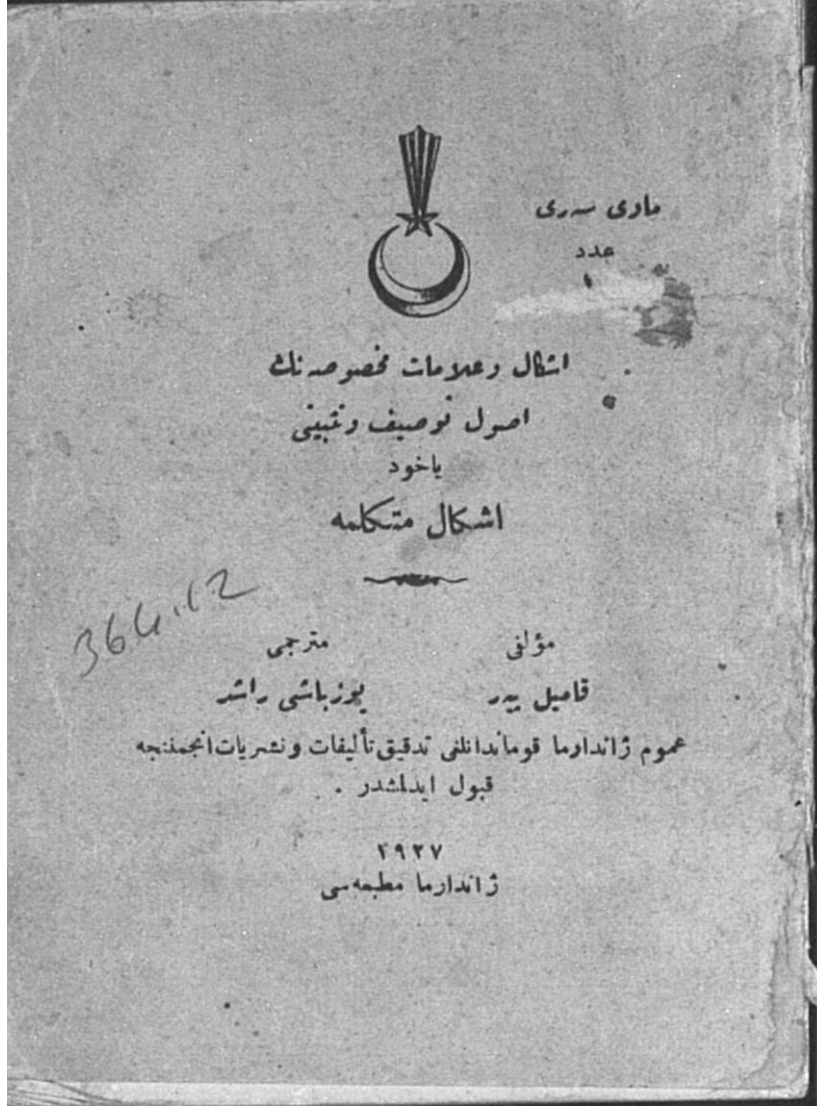
- Bingöl, S. (2007). Tanzimat ilkeleri ışığında Osmanlı'da adli tababete dair notlar. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 26(42), 37-65. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000331
- Bingöl, S. (2010). Osmanlı Devleti'nde adli olaylarda kriminalistik tekniklerin uygulanması ve kriminalistik biliminin doğuşu. XVI.Türk Tarih Kongresi (pp.1155-1170). <https://doi.org/10.27482/belleten.2011.838>
- Bingöl, S. (2011). Osmanlı Devleti'nde Tanzimattan sonra kriminal kimlik tespit yöntemlerine dair notlar ve belgeler. *Belleten*, 75(274), 845-879. <https://doi.org/10.37879/belleten.2011.845>
- Cihan, H. (2015). *Kuruluşundan Cumhuriyetin ilk yıllarına geçen süreçte Jandarma okulları* (Yayın No. 417930) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Cole, S. (2006). *Şüpheli kimlikler*. (E. Türey, Çev.). Oğlak Yayınları. (2001).
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi. (BCA). Kararlar Daire Başkanlığı. 3-18-18, 1921.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi. (BOA). Hariciye Nezareti Mektubi Kalem. HR/MKT. 61/88.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi. (BOA). Yıldız Hususi Maruzat. Y/A-HUS. 413/94.
- Çermeli, A., & Atabey, H. (2002). *Jandarma Genel Komutanlığı tarihi*, 1-2, 285-310. Jandarma Genel Komutanlığı Yayınları.
- Demirel, F. (2018). Osmanlı Devleti'nde Jandarma eğitimi: Selanik vilayeti Jandarma mektepleri. İ. H. Demircioğlu, A. Özcan & Y. Yiğit (Ed.), *Miras ve değişim: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma* (ss. 185-204) içinde. Berikan Yayınevi.
- Derdest edilen eşkıyanın çıkartılan fotoğrafları masarifinin Jandarmaca tesviyesine imkân olmadığına dâir. (1920). *Jandarma Emirler Mecmuası*, (174).
- Ecevid, F. (1937). *Adli Tıp ders notları*. Receb Ulusoğlu Basımevi.
- Edhem, İ. (1925). Sıhhi sohbetler/kokain. *Jandarma Mecmuası*, 1(4), 269-278.
- Emir ve kumandalar: Jandarma vazai ve askeri bilgi*. (1939). Işık Baskıevi.
- Esen, S. (1963). Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulunun 1962-1963 eğitim ve öğretim yılı. *Jandarma Dergisi*, (25/26), 12-17.
- Gök, Ş., & Özen, C. (1982). *Adli Tıbbin tarihçesi ve teşkilatlanması*. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu.
- Gökçen, A. (1994). 1296 (1879) Tarihli usul-i muhakemat-ı cezaiye kanun-ı muvakkati. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), 203-288.
- Gülersoy, F. (1968). Resimlerle Jandarma Subay Okulunun tarihçesi. *Jandarma Dergisi*, (40), 29-34.
- Hukuk dersleri nam eser hakkında. (1931). *Jandarma Emirler Mecmuası*, (334), 8.
- Işık, H. (1972). Kriminal tahkikat bürolarından daha iyi yararlanmalıyız. *Jandarma Dergisi*, (53), 16-23.
- İnalçık, H. (2019). Tanzimat nedir. H. İnalçık & M. Seyitdanlıoğlu (Ed.), *Tanzimat: Değişim sürecinde Osmanlı İmparatorluğu* (ss. 29-56) içinde. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Jandarma Efrâd ve Zabıt Mektepleri ders programı. (1925). *Jandarma Evamir Mecmuası*, (199), 159-163.
- Jandarma Genel Komutanlığı 50. yıl Cumhuriyet hizmetinde*. (1975). İçişleri Bakanlığı Yayınları.
- Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığı ve Bölge Kriminal Laboratuvar Şube Müdürlükleri görev ve yetkileri yönetmeliği. (1998, 5 Ağustos). 10552. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=10552&mevzuatTur=KurumVeKurulYonetmeliği&mevzuatTertip=5>
- Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Laboratuvarları Daire Başkanlığı teknik hizmetler yönetmeliği. (1991, 13 Ekim). *Resmî Gazete*. 21029. <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetaylframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=10552&MevzuatTertip=5>
- Jandarma Kriminâl Daire Başkanlığı ve Jandarma Bölge Kriminâl Laboratuvar Amirlikleri kuruluş, görev ve yetkileri yönetmeliği. (2006, 1 Ağustos). *Resmî Gazete*. 26246. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/08/20060801-4.htm>.
- Jandarma Kriminal Eğitim Şube. (2022, Mayıs 12). İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı. <https://www.jandarma.gov.tr/kriminal/egitim-sube>.
- Jandarma meslek kitabı*. (1936). Jandarma Genel Komutanlığı Yayınları.
- Jandarma Meslek Okulunda Jandarma erbaşlarına okutulan derslerin müfredat programı*. (1937). Jandarma Genel Komutanlığı.
- Jandarma Okulu sivil öğretmenlerin fotoğrafları. (1937). *Jandarma Mecmuası*, (49/50).
- Jandarma Okulu Subay Kısmı müfredat programı*. (1937). Jandarma Genel Komutanlığı Matbaası.
- Jandarma Subay Tatbikat Ve Astsubay Okulları Komutanlığı talimatı*. (1965). Jandarma Genel Komutanlığı Basımevi.
- Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulu. (1969). *Jandarma Dergisi*, (44), 37-40.
- Jandarma'nın suç ve suçlu tespitinde kriminal araçlar. (1999). *Jandarma Dergisi*, (88), 16-18.
- Jandarmanın kitabı hakkında. (1931). *Jandarma Emirler Mecmuası*, (334), 10.
- Kamay, B. Y. (1949). *Adli Tıp*. Kenan Basımevi.
- Kararnameler. (1939, 7 Teşrinisani). *Resmî Gazete*. 4355. [4355.pdf \(resmigazete.gov.tr\)](https://www.resmigazete.gov.tr).
- Karcı, E. (2018). Üsküp Jandarma Karakol Kumandanları Mektebi (1904-1909). İ. H. Demircioğlu, A. Özcan & Y. Yiğit, (Ed.), *Miras ve değişim: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma* (ss. 127-146) içinde. Berikan Yayınevi.
- Malkoç, S. (1972). Fotoğrafçılık tekniği. *Jandarma Dergisi*, (59), 25-35.
- Muktebesât/cinayet zâbitası. (1927). *Jandarma Mecmuası*, 3(11), 325-348.
- Okçabol, D. (2016). *Türk Zabıta tarihi ve teşkilat tarihçesi* (Tıpkı Basım). Polis Akademisi Yayınları.
- Olağanüstü hâl kapsamında bazı tedbirler alınması ve Milli Savunma Üniversitesi kurulması ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun hükmünde kararname. (2016, 7 Temmuz). *Resmî Gazete*. 29787. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160731-5.htm>.

- Ozanalp, O. (1937). *Kaza Jandarma komutanı ve ödevleri*. Jandarma Genel Komutanlığı Matbaası.
- Öğünç, G. İ. (2020). Türkiye’de adli bilim kurumları. O. Zengin & T. Avaner, (Ed.), *Türkiye’de iç güvenlik yönetimi* (ss. 73-128) içinde. Gazi Kitabevi.
- Özbek, N. (2004). Osmanlı İmparatorluğu’nda iç güvenlik, siyaset ve devlet, 1876-1909. *Türklük Araştırmaları*, (16), 59-95. <https://doi.org/10.53979/yillik.2004.16>
- Özgün, N. (1963). *Uyuşturucu maddeler*. İstiklal Matbaası.
- Özgün, N., & Yavan S. (1968). Kriminal tahkikat büroları. *Jandarma Dergisi*, (40), 19-24.
- Öztürel, A. (1959). *Adli Tıp*. Güzel Sanatlar Matbaası.
- Öztürel, A. (1979). Adli Tıp müessesesi kanunu değiştirilmesi ve yeni kanun tasarısının eleştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 36(1), 305-317. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000830
- Piyer, C. (1927). *Eşkal ve alâmat-ı mahsûsanın sûret-i tavsif ve tespiti*. (R. Ömer, Çev.). Jandarma Matbaası. (1911).
- Polis vazife ve salâhiyet kanunu. (1934, 4 Temmuz). *Resmî Gazete*. 2751. [1409 \(mevzuat.gov.tr\)](http://1409.mevzuat.gov.tr).
- Rumeli Vilayat-ı Selâse’de Jandarma Teşkilatı*. (1922). Dersaadet Matbaası.
- Siyez, A. (1997). Kriminal Daire Başkanlığı’nın teşkilat ve görevleri. *Jandarma Dergisi*, 81, 22-27.
- Sönmez, A. (2005). *Zaptiye Teşkilatının kuruluşu ve gelişimi* (Yayın No. 160029) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tekir, S. (2020). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Jandarma*. Timaş Yayınları.
- Tekşen, H. (1941). *Jandarma amelî vazifelerinden bazı hadiseler*. Rıza Koşkun Matbaası.
- Temiz, A. (1992). Jandarma okullarında eğitim ve öğretim. *Jandarma Dergisi*, (74), 46-55.
- Tongur, H. (2016). *Türkiye’de genel kolluk teşkil ve görevlerinin gelişimi* (Tıpkı Basım). Polis Akademisi Yayınları.
- Tunalı, İ. (1988). *Adli Tıp*. Yarıaçık Cezaevi Matbaası.
- Ubicini, J. H., & Pavet de Courteille A. (2019). *XIX. yüzyılın sonunda Osmanlı İmparatorluğu*. (Z. İlgelen, Çev.). Kitabevi Yayınları. (2007).
- Uğurlu, B. (1981). Cinayeti aydınlatma teknikleri. *Jandarma Dergisi*, (67), 77-85.
- Ülger, M. (1993). Jandarma Okullar Komutanlığı’nın kriminal alanındaki atılımları. *Jandarma Dergisi*, (75), 32-33.
- Vehbi, M. (1925). Katlin türleri/katillerde Jandarmanın vazifesi. *Jandarma Mecmuası*, 1(4), 260-268.
- Yağar, H. (2002). Osmanlı Polis Teşkilatı ve yenileşme süreci. *Türkler*, 13, 629-652. Yeni Türkiye Yayınları.

Ekler

Ek-1

Jandarma Matbaasında basılan Camil Piyer'in "Eşkal ve Alâmat-ı Mahsûsanın Sûret-i Tavsif ve Tespitit" isimli kitabın kapağı.

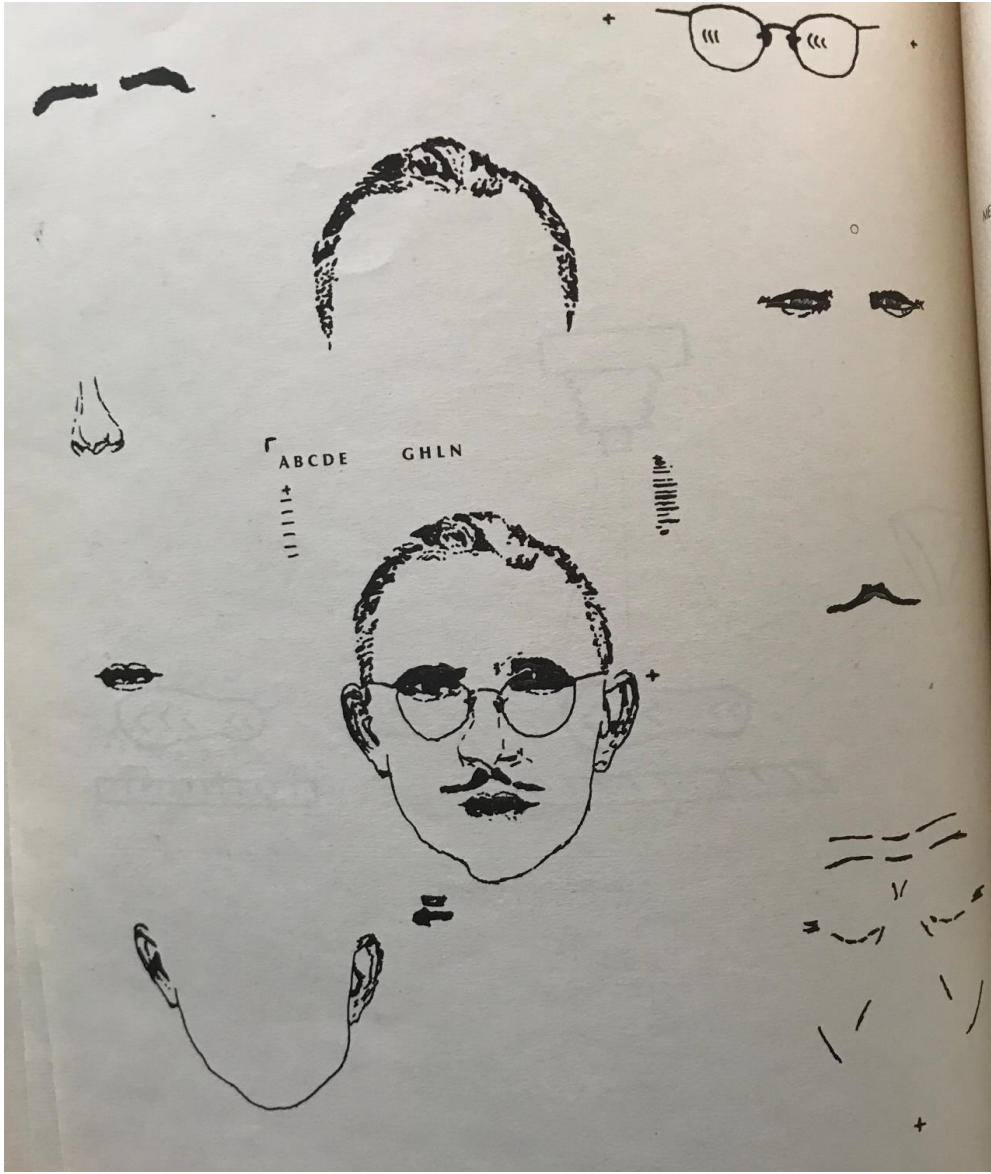
Ek-2

1937 yılı Jandarma Subay Okulu'nda derse giren sivil kaynaklı öğretmenlerin listesi. 2 numarada adli tıp dersi hocası Fahrettin Ecevit olduğu görülmektedir. (Jandarma Mecmuası, S. 49/50, 1937).

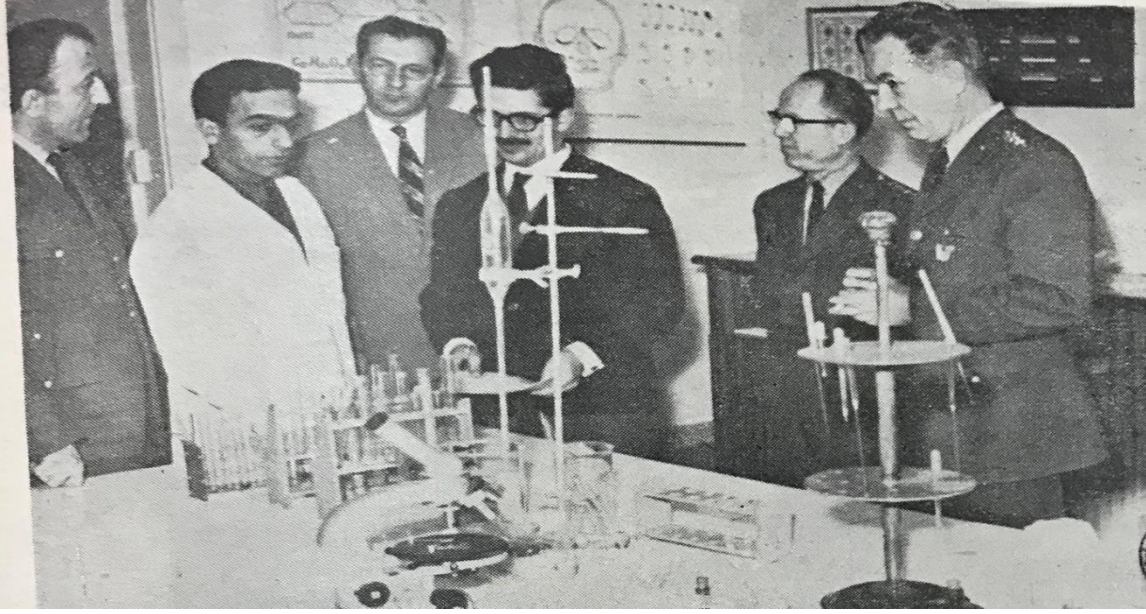
Ek-3

İdenti-kit tekniği. (Uğurlu, 1981)

Ek-4

1962 yılı Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulu Kriminal Laboratuvarı. (Esen, 1963).

Ek-5

1962 yılı Jandarma Subay Tatbikat ve Astsubay Okulu Parmak İzi Laboratuvarı. (Esen, 1963).

Extended Summary

Throughout history, the Gendarmerie Organization has taken responsibility in many different areas, especially in wars in some periods and in other periods, it has come to the forefront in terms of providing security, which is its main duty. The Gendarmerie is an organization that has continuity in both the Ottoman Empire and the Republic of Türkiye and has an important share in the state mechanism. Although the establishment date of the gendarmerie is accepted as 1839, the developments in terms of training took place much later. The organization of the gendarmerie as a law enforcement force also took a long time. In addition, the wars the Ottoman Empire fought with Russia and some other states caused the gendarmerie not to be sufficiently improved.

In 1904, it is possible to say that as a result of the revolt movements that took place in the Balkans and were led by different nations (such as Serbian, Greek, Bulgarian and Macedonian), the modernization of the Gendarmerie Organization was carried out and gendarmerie training came to the agenda with these studies. The efforts to organize the Gendarmerie Organization that began in the Balkans were also the beginning of efforts to qualify the training of gendarmerie personnel. As a result of the efforts in this region, the first gendarmerie officer school was opened in Thessaloniki. On June 2, 1904, it became operational under the name Gendarmerie Zabitan ve Posta Kumandanları Mektebi. These schools opened in Thessaloniki were followed by schools opened in Üsküp, Kosova and Manastir. Gendarmerie officer schools were opened in various parts of Anatolia and Arab geography.

When the curricula of the schools are examined, there are courses according to different learning subjects. These were history, geography, military subjects and law. In the following period, the curricula of the Gendarmerie schools were changed and subjects such as forensic medicine were added. Before the proclamation of the Republic, the curricula of 1913 and 1921 included courses on forensic sciences. With the Republic period, the field of forensic sciences in gendarmerie education took a different course.

The focus of the article is on the content of education from the first phase of the Republican Era until today. The importance given to forensic sciences education in the gendarmerie increased with the proclamation of the Republic and especially with the establishment of the Gendarmerie Officer School in 1937. This is clearly seen when the laws enacted, magazines and the curriculum programs of the schools are examined.

In this study, the curriculum of forensic sciences courses in gendarmerie schools and the textbooks used in these courses are analyzed in order to explain what kind of education is provided. The courses, lecture notes, lecture teachers, curriculum contents, tools and equipment used in the field of criminalistics and forensic and the laboratories/studios prepared for these courses from the establishment of the gendarmerie schools to the present day are described in detail in chronological order. In addition, articles published in the gendarmerie magazine/journal and the gendarmerie orders magazine were included in the review process and important data were obtained. Although the establishment of the criminal branch in the Gendarmerie Organization was in the 1990s, the history of training and institutionalization in the gendarmerie goes back much further. We can clearly see this in the homicide police, forensic police and criminal investigation bureaus. As a result, it has been determined that forensic sciences training is an important and indispensable part of gendarmerie training with different contents and names.